

CTRL + C

En studie om en grupp lärares
uppfattningar av plagiat

CTRL + C

An study of a group of teachers
perception of plagiarism

Examensarbete inom huvudområdet Pedagogik
Avancerad nivå 15 Högskolepoäng
Vårtermin 2019

Namn: Selma Pasic

Handledare: Urban Carlén
Examinator: Anita Kjellström

Resumé

Arbetets art: Examensarbete i pedagogik, avancerad nivå Högskolan i Skövde

Titel: Ctrl + C - En intervjustudie om gymnasielärares uppfattningar av plagiat

Sidantal: 34

Författare: Selma Pasic

Handledare: Urban Carlén

Datum: 2017-09-05

Nyckelord: plagiat, internet, lärare

Plagiat är en välkänd utmaning inom skolvärlden och är inte på något sätt ett nytt fenomen. Tidigare studier vittnar om att det finns olika anledningar till varför elever plagierar samt att det inte alltid är lätt att avgöra hur mycket och vad som är plagiat. Tvärtom kan plagiat vara omedveten och då blir det en fråga om utbildning snarare än om elevens moral. Denna studies syfte är att undersöka lärarnas uppfattningar av plagiat och hur lärare kan arbeta med att hjälpa elever att undvika plagiat. För att uppnå syftet intervjuas fem gymnasielärare som undervisar i gymnasiegemensamma ämnen och studiens analys och resultat utgår från den fenomenografiska metoden. På så sätt urskiljs och identifieras olika uppfattningar av plagiat. Studiens resultat visar att det finns olika uppfattningar gällande plagiat, bland annat skiljer sig uppfattningarna åt i fråga om mängd och innehåll i ett plagierat elevarbete. Vidare visar resultatet även att lärarna uppfattar inställningen till plagiat som en generationsfråga och att Internet och tillgängligheten till information påverkat sättet att arbeta på i skolan, för både dem och eleverna. Plagiat kopplas också till, av lärarna upplevd förändrad kunskapssyn hos elever vars fokus är betyg snarare än kunskap.

Abstract

Study: Master Degree Project in Pedagogy, University of Skövde

Title: CTRL + C - An interview study on high school teachers' perceptions of plagiarism

Number of pages: 34

Author: Selma Pasic

Tutor: Urban Carlén

Date: 2017-09-05

Keywords: plagiarism, internet, teachers

Plagiarism is a well-known challenge in education and is by no means a new phenomenon. Previous studies testify that there are various reasons why students plagiarize and that it is not always easy to determine what and how much counts as plagiarism. On the contrary, plagiarism can be unconscious and then it perhaps becomes a matter of education rather than about the student's morality. The purpose of this study is to examine the teachers' perceptions of plagiarism and how teachers can work with helping pupils avoid plagiarism. In order to achieve the purpose, five high school teachers who teach upper secondary school subjects are interviewed and the study's analysis and results are based on the phenomenographic method. In this way, different perceptions of plagiarism are identified. The study's results show that there are different perceptions regarding plagiarism, among other things the perceptions differ in terms of quantity and content of plagiarized student work. Furthermore, the results show that the teachers perceive the attitude to plagiarism as a generation issue and that the Internet and accessibility to information have influenced the way in which they work at school, for both them and the students. Plagiarism is also linked to, by the teachers perceived, a changed knowledge view where students focus more on grades rather than knowledge.

Inledning	6
Högskola och plagiat	6
Gymnasieskolan och plagiat	7
Studiens begrepp	7
Plagiat	8
Syfte	9
Avgränsning	9
Bakgrund	9
Elevers okunskap om källhänvisning och referenser	11
Lärarnas uppfattning av plagiat	12
Lärarnas hantering av plagiat	13
Plagiat och tillgång till internet	15
Sammanfattning	16
METOD	17
Fenomenografi	17
Metodval	18
Semistrukturerade intervjuer	18
Urval	19
Genomförande	19
Transkriberingsprocessen	21
Analysförfarande	21
Trovärdighet och giltighet	22
Forskningsetik	24
RESULTAT	24
Lärares uppfattningar av vad som räknas som plagiat	25
Lärares strategier för att förhindra plagiat	28
Lärares uppfattningar av hur plagiat påverkar deras syn på elevens kunskapsutveckling	31
Resultatdiskussion	33
Toleransnivå	33
Språket är en varningsklocka	34
Ett nytt sätt att undervisa	35
De är bara här för betyg	35
Den stora schismen	36
Slutsats	37
Metoddiskussion	38
Referenser	40

Inledning

Med jämna mellanrum går det att i nyhetsmedia läsa om det ökade fusket och plagiat (SVT.se). Digitaliseringen av utbildning och tillgången till internet nämns som främsta orsaker, eftersom tillgång till information gör det enklare att plagiera (Skolverket, 2017). I början av 2017 sände SVT i sitt tv-program Uppdrag granskning (2017), ett granskande samhällsprogram, ett avsnitt om fusk på nationella prov på gymnasiet, där användning av digital teknik möjliggjorde spridningen av nationella proven. Det har även förekommit välorganiserad fusk på högskoleprov, där den som skrev provet fick rätta svar av en liga. Det finns därmed olika typer av fusk, det kan röra sig om att man sprider nationella prov över sociala medier så att eleverna får tillgång till frågorna i förtid. Vidare associeras fusk förmodligen med fusklappar som eleverna tar med sig till provtillfället eller att eleverna använder digitala verktyg för att fuska. Fusk i form av plagiat handlar om att använda andras texter utan att ange referens och det är denna fusk som är föremålet för denna studie. Plagiat kan dock vara både medveten och omedveten vilket också kan försvåra en lärares bedömning kring hur åtgärderna ska se ut.

Enligt Park (2003) har tidigare forskning beskrivit plagiat i olika former, som ”epidemi”, ”intellektuell stöld”, ”attack mot mänskliga rättigheter” kopplat till såväl identitet och äganderätt, men även som ”brott”, ”bedrägeri” och ”försummelse” (s.13). Diskursen är föränderlig och synen på plagiat har förändrats över tid och berör inte bara utbildning, utan är mer förekommande i konstnärliga praktiker. Upphovsrätten är omdebatterad inom konst, litteratur och musik. Musiker, konstnärer och författare har beskyllts för att kopiera varandras idéer och efterlikna originalverken allt för mycket och liknande diskussioner förekommer även inom bland annat modesektorn, inredningsbranschen och teknikbranschen. Det är inte alltid tydligt och självklart var gränsen för plagiat går, hur mycket får ens arbete likna någon annans? När blir det ens eget? Och när det handlar om skoluppgifter, vilken uppfattning av plagiat har lärarna?

Högskola och plagiat

Även om denna studie fokuserar på plagiat och gymnasieutbildning är det intressant med en jämförelse med högskolan, eftersom en del av tidigare forskning fokuserar på högre studier. Dessutom kan en jämförelse mellan högskola och gymnasieskola vara relevant för förståelsen av åtgärder och det främjande arbetet som pågår gällande plagiat. Enligt Universitetskanslersämbetets (UKÄ) rapport 2015:6 “Disciplinärenden 2014 vid universitet och högskolor” har “[a]ntalet studenter som blivit föremål för en disciplinåtgärd ökat med cirka 509 procent från 2001 till 2014” (s.4). Det bör dock tas hänsyn till att antal studenter har ökat. Den största orsaken till disciplinåtgärder var plagiat vilket innebär att

lämna in någon annans arbete som sitt eget eller att kopiera delar en text. Detta innebär dock inte att plagiat ökat i sig, detta kan snarare bero på ökad användning av plagiatkontroll (UKÄ, 2015), ett aktivt arbete i frågan, ökad kunskap hos lärare och sätt att med stöd av teknologier fånga fuskande elever. Från och med 2016 förs inte statistik över fusk och plagiat på högskolenivå av tillsynsmyndigheten UKÄ (sydsvenskan.se, 2017). Konsekvenserna av plagiat på högskolor är mer påtaglig än på gymnasieskolan. Inom akademien kan plagiat leda till avstängning i max 6 månader, där studenten under tiden inte får delta i undervisning eller examineras, samt blir återbetalningsskyldig av studiebidrag till CSN under den avstängda perioden.

Gymnasieskolan och plagiat

Även om den rådande uppfattningen är att plagiat och fusk med hjälp av digital teknik ökar (Park, 2003; Auer och Krupar, 2001; Fonseca, 2012; Hutton, 2006; Selwyn, 2008) så finns det ingen central statistik på hur många disciplinära åtgärder som vidtas och hur många anmälningar som görs på gymnasieskolor i Sverige. Avsaknaden av statistik innebär dock inte att skolledning och lärare i gymnasieskolan inte har rutiner, policys och åtgärder kring plagiat (Skolverket, 2016). Varje skola har förfogenhet över att skapa rutiner kring plagiat och fusk och läraren ges inom ramen för denna frihet att i kommunikation med eleven avgöra hur mycket och vad som är plagiat och vilka åtgärder som ska vidtas (Skolverket, 2016).

Enligt skollagen (2010:800) kan de disciplinära åtgärderna vara en skriftlig varning och avstängning under två veckors period. Syftet med avstängningen får inte vara i straffande syfte, utan den ska snarare resultera i ett "ändrat beteende" (5 kap). Avsnittet om fusk behandlas tillsammans med annan förekommande problematik under avsnittet trygghet och studiero som behandlar bland annat kränkningar och störning av arbetsro. Texter som bedöms som plagiat ska inte tas med i bedömningen och betygssättningen, dock är det lärarens uppgift att säkerställa att det finns tillräckligt med underlag för betygssättning. Det innebär att eleven får en ny möjlighet att testa samma kunskapskrav. Oavsett den moraliska dimensionen av plagiat så är den inte en isolerad företeelse. Plagiat är direkt kopplat till lärande men även betygssättning och likvärdighet av densamma.

Studiens begrepp

Innan studiens syfte och bakgrund presenteras definieras studiens centrala begrepp för att mer precist klargöra vad som räknas som plagiat.

Plagiat

I Handboken Hjälp studenterna att undvika plagiering av Carroll och Zetterlings (2009) beskrivs plagiat som “lämna in någons annans arbete som sitt eget” (s. 5) och det rör både idéer och material som inte hänvisar till den primära källan, eller som inte gör det på ett korrekt sätt. Det kan vara allt ifrån att använda synonymer, byta ut några enstaka ord men även att överhuvudtaget inte citera eller referera till källan. Det förekommer även självplagiering vilket innebär att en elev kan välja att lämna in delar eller hela arbetet i flera kurser samtidigt utan idén om att visa progression.

Enligt Skolverket (2016) definieras fusk som “att en elev med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömning av elevens måluppfyllelse och kunskaper “. I Skolverkets definition används fusk och plagiat synonymt med varandra. Detta kan vara problematiskt eftersom plagiat kan definieras som både avsiktlig och omedveten. Medveten plagiat är en avsiktlig handling i syfte att vilseleda och skaffa sig fördelar. Omedveten plagiat kan röra sig om bristande kunskap kring referenshantering, citat, bearbetning av texter och så vidare, i sådana fall kan det röra sig om ett pedagogiskt problem där själva utbildningen brister. Omedvetet plagiat kan även röra sig om överdriven citering som bottnar i rädslan att anklagas för plagiat, men resulterar i få egna tankar och idéer (Anyanwu, 2004).

En viktig aspekt är att plagiat inte nödvändigtvis tolkas och definieras entydigt av skolor, universitet, och enskilda lärare. Nilsson (2007) lyfter fram att det inte finns någon entydigt ramverk och reglerna kan skilja sig från olika institutioner. Ett exempel kommer från hemsidan för Mälardalens högskola “Gränsen mellan tillåtet och otillåtet kan variera mellan olika kurser och kursmoment. Det är därför viktigt att du tar reda på vilka regler som gäller för den aktuella kursen eller den aktuella uppgiften.” (www.mdh.se, 2017) Detta innebär att gränsen mellan tillåtet och otillåtet” även kan variera mellan olika kurser på samma skola, eller till och med inom samma kurs i olika uppgifter. Även om ramverken för fusk och plagiat kan skilja sig åt så finns det krav på att informera/utbilda om fusk och plagiat inför varje utbildning och kurs samt om de plagieringsystem som används. Frågan är om lärarna gör det som de ska? Hur görs detta och förstår studenterna? När plagiat misstänkts så ska en lärare alltid kunna redogöra för hur informationen om regler och rutiner gått till, där ingår även utbildning kring informationssökning och referenshantering.

För att identifiera möjlig plagiat kan en skola använda verktyget Urkund som är ett exempel på en digital plagiatkontroll som ger användaren möjlighet att kontrollera plagiat. Urkund genomsöker befintliga texter över Internet, förlagsmaterial och andra elevers redan publicerade texter. I de fall där likhet med andra källor förekommer flaggar Urkund för eventuell plagiat och i analysen visas mängden procent i dess likhet jämfört med originalkällan, det vill säga. vilka stycken det rör sig om och från vilka källor det

eventuella plagiatet är hämtat ifrån. Verktuget serverar således läraren ett underlag för ytterligare granskning, då det inte är själva Urkund som avgör vad som anses plagiat eller inte. I Skolverkets rapport It-användning och itkompetens i skolan (2016) uppger 77 procent av tillfrågade rektorer att de använder en sådan tjänst, det är dock vanligare att kommunala gymnasieskolor använder tjänsterna än de fristående gymnasieskolor.

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka gymnasielärares uppfattningar av plagiat i gymnasieutbildningen samt deras strategier och handlingar för att förhindra och förebygga plagiat.

Avgränsning

Undersökningens fokus kommer att vara former av plagiat som rör skriftliga inlämningsuppgifter, skrivna av elever i digitala ordbehandlingsprogram. Annan medveten fusk är inte aktuell för uppsatsens syfte. I uppsatsen förekommer både fusk och plagiat som begrepp och kommer användas synonymt med varandra i avsnittet om tidigare forskning eftersom studierna som det hänvisas till inte nödvändigtvis gör någon distinktion mellan begreppen.

Bakgrund

I bakgrunden presenteras tidigare forskning kring möjliga orsaker till varför elever plagierar, samt hur lärarens inställning till plagiat också kan påverka det förebyggande och åtgärdande arbetet mot plagiarism.

De flesta sökningar i databaser och hittade artiklar behandlar fusk och plagiat på högskolenivå med fokus på studenter samt bakomliggande mekanismer, faktorer och orsaker som möjliggör plagiat. Det saknas övergripande och jämförande data eftersom tidigare studier utförts med olika metoder och det råder stor skillnad i urval och förhållningssätt till frågan. Studierna utgår dessutom utifrån olika perspektiv såsom moraliska, psykologiska och sociala. Majoriteten av alla studier som berör fusk och plagiat är från Storbritannien, Australien och Nordamerika (Glendinning, 2014). Det bör noteras att vissa studier är äldre, (ca 10 år) och kan därmed uppfattas som inaktuella för denna typ av frågeställning som berör digitalisering och som är i ständig förändring, men studierna vilar på varandra och oavsett deras publikationsår delar de samma problematik.

De studenter som i Sverige blir upptäckta att ha fuskat eller plagierat och blir avstängda är samma studenter som redan har gått 12 år i skolan, så hur kommer det sig att de inte är bättre förberedda på akademiska studier? I samband med ökade fusket på Stockholms Universitet diskuterade prorektorn Claes Hättestrand i P3 nyheter om att det kan röra sig om att många studenter är över 25 år, och har haft långa studieuppehåll, eller valt att studera senare i livet och därför inte har tillägnat sig det vetenskapliga förhållningssättet "lika djupt rotat som en nybörjarstudent" (Sverigesradio.se, 2017).

Enligt Carroll och Zetterling (2009) visar det sig dock att yngre studenter, samt de som studerar på grundnivå tenderar att plagiera mer, samt att en av anledningarna de uppger är att det de inte fick lära sig hur man gör på gymnasiet. En annan orsak kan som redan nämnt vara att de disciplinära åtgärderna upplevs vara strängare på högskola och universitet än på gymnasiet. Tre studier som gjordes med projektet Lånta Fjädrar ((Hult, Bergqvist, Colnerud, Eklöf, Högberg, Nilsson, Ottosson, Rosander, 2008) undersökte gymnasieelevers tankar kring självständighet i projektarbete. Resultatet visade att eleverna inte upplever instruktionerna som tydliga och att de behövde ta hjälp av sin omgivning för att reda ut instruktionerna. Däremot var den som tillfrågades om hjälp ofta inte läraren eftersom läraren sätter betyg och frågorna skulle kunna tolkas som brist på självständighet. Samma studier visar att gymnasieelever har en högre acceptans för fusk än vad studenter vid högskolan har, detta kan enligt författarna bland annat bero på reglerna ser olika ut i gymnasieskolan och högskolan (Hult, Bergqvist, Colnerud, Eklöf, Högberg, Nilsson, Ottosson, Rosander, 2008).

En möjlig faktor till varför reglerna kring hantering av plagiat på högskola och gymnasieskola ser olika ut presenteras av Foncesa (2014) som menar att gymnasieskolan inte har råd att stävja fusk. Med det fria skolvalet menar Foncesa (2014) att gymnasieskolan istället värda sitt varumärke samt upprätthålla den förväntan som finns kring goda resultat. Fusk ska enligt Foncesa (2014) även ha blivit normaliserat och väcker inga större skamkänslor hos eleverna själva. De tillfrågade eleverna i Foncesas (2014) studie upplever heller inte att skolan lägger någon större tyngd på att bekämpa fusk. Är det så att denna inställning till fusk som enligt Foncesa (2014) har numera blivit normaliserad på gymnasieskolan upprätthålls av eleverna när de blir studenter vid högskolan? Då är frågan, vad gör gymnasielärare i arbetet med att hjälpa elever att undvika plagiat?

Som redan nämnt skildrar olika studier plagiat och fusk ur olika perspektiv, olika metoder och förhållningssätt. Studier som Park (2003) hänvisar till visar att resultatet i olika studier skiljer sig markant i fråga om antal fall av fusk på högskola, den lägsta 3% (Karlins et al., 1988) och den högsta 82% (Stern, Havlicek, 1986; Auer & Krupar, 2001), siffrorna baseras på självskattning i anonyma enkäter, ej på anmälda fall. Undersökningar som Fonseca (2012) genomfört på gymnasiet visar att 75-86% av de tillfrågade gymnasieeleverna

erkänner eget skolfusk under studietiden, liknande siffra på 80% presenteras av Ma, Lu, Turner och Wan (2007) som hänvisar till studier på högstadiet (eng. middle school) i USA genomförda av Josephson Institute of Ethics.

Det finns många bakomliggande faktorer utifrån vilka plagiat kan förklaras, det kan handla om mognad, ålder, kön, utbildningsnivå, grader av självförtroende, inställningen till studier och sin egen förmåga. Det kan även vara sådant som låg chans att bli påkommen (Hutton, 2006) tidspress, okunskap kring hur man refererar, stress (Park, 2003) krav från omvärlden, och som kompensation där individuella anpassningar för elever som upplever svårigheter inte är tillräckliga (Fonseca, 2012). Enligt Nilsson (2003) kan det även röra sig som "... att studenterna utgår från andra värdesystem med andra sätt att värdera betydelsen av lärande, kunskap och examination." (s.4)

I Handboken Hjälpa studenterna att undvika plagiering av Carroll och Zetterlings (2009) beskrivs att vissa studenter valt att plagiera eftersom "uppgiften är föråldrad, irrelevant eller oviktig" (s. 15). Relevans i uppgifter visar sig också vara en av orsakerna i studien Hur ungdomar och unga vuxna förhåller sig till undervisningssituationer och etablerade normsystem som var en del av projektet Lånta Fjädrar. Studien visade bland annat att byggelever har en högre acceptans för fusk i gymnasiegemensamma ämnen än i karaktärsämnen, och av den anledningen inte ser "omedelbar nytta" med gymnasiegemensamma ämnen. Det skulle kunna innebära att en elev inte ser direkt nytta med att skriva ett PM i svenska jämfört med det arbete de utför i sina karaktärsämnen. (Hult, m.,fl, 2008) menar att det skulle bara skada eleverna att försöka vilseleda betygssättningen och fuska i karaktärsämnen som är viktiga i deras kommande yrkesverksamhet (Hult, m.,fl, 2008). Dessutom är det förmodligen svårare att fuska i praktiska examinationsmoment.

Elevers okunskap om källhänvisning och referenser

I detta avsnitt presenteras forskning som kopplar plagiat till elevernas okunskap kring källhänvisning och referenser samt hur det förebyggande arbetet kan se ut.

Vieyra och Weaver (2016) menar att plagiat till största del handlar om elevers okunskap om källhänvisning och referenser. Ökar lärares kunskap om plagiat och ges eleverna förutsättningar att identifiera vad som är och inte är plagiat så minskar det också. Vieyra och Weaver (2016) undersökte gymnasieelevernas källhänvisningar i rapporter och källhänvisningarna graderas beroende på hur detaljrika och fullständiga de var. Nästan en tredjedel (32%) av de 198 tillfrågade använde källhänvisning i texten, dock var det 25 stycken av rapporterna som innehåll fullständig och korrekt källhänvisning. Samtidigt som majoriteten, hela 93% av rapporterna innehöll en referenslista, med förvisso varierande

kvalitet. Resultatet visade på både okunskap kring hur elever refererar och på låga krav från lärarna.

Under två år har Williamson och McGregor (2011) genomfört studien Smart Information Use Project med elever och lärare på fyra australiska gymnasieskolor (eng. high school) med fokus på strategier för att hjälpa elever undvika plagiat. Lärarna och bibliotekarierna utgick ifrån pedagogiska metoderna instructional practice och inquiry learning. Instructional practice användes för att öka elevernas kännedom om plagiat med instruktioner kring källhänvisning samt med utveckling av egna resonemang i specifika skrivuppgifter. Detta gjordes i olika workshop med bland annat jämförelse av texter och understrykningar av likheter i syfte om att öka elevernas medvetenhet kring etiska, juridiska och moraliska aspekter av plagiat synliggöra vad "klippa och klistra" kan leda till. Lärarnas arbetsätt inkluderade följande element;

identifying main facts and ideas, retaining essential information only; recording main points in bulletpoint form using the students' own words; identifying and clarifying unfamiliar words and phrases to ensure understanding; and the relationship between points (and ideas) in the higher levels. (Williamson och McGregor, 2011, s 14).

I Williamson och McGregor (2011) studie antecknade och identifierade eleverna centrala teman eller idéer och i sitt skrivande använde de egna anteckningar, snarare än primärkällan. Detta medför enligt Williamson och McGregor (2011) ökad förståelse av källorna samt självständighet och originalitet i texten. Dessutom diskuterar Williamson och McGregor (2011) avsaknaden av effektiva metoder och strategier som lärare kan tillämpa i det förebyggande arbetet med plagiat. De menar att den stora variationen på metoder snarare riskerar att mynna ut i adhoclösningar.

Lärarnas uppfattning av plagiat

Eftersom lärarnas inställning till plagiat är central för denna studie presenteras nedan olika möjliga uppfattningar och inställningar en lärare kan ha till att elever plagierar. Vilken uppfattning en lärare har kan på olika sätt påverka hur den arbetar med plagiat, att motverka plagiat men även hur en lärares arbetsätt kan möjliggöra plagiat.

Enligt Auer och Krupar (2001) förekommer fusk mest där den ignoreras och inte anmäls.. De hänvisar även till Maramark och Maline (1993) som menar att fusk förekommer mer sällan där det finns åtgärder och konsekvenser. Plagiat kan därmed uppfattas som en fråga om skolans organisation samt studiekulturen som råder i den aktuella organisationen gällande hur benägna lärare är att anmäla fusk. Dessutom spelar miljön som lärarna och eleverna befinner sig en avgörande roll. Om skolmiljön (bestående av kamrater och personal) accepterar och tolererar fusk, kommer det också att påverka elevernas syn på fusk (Nilsson, 2003; Hutton, 2006). Enligt studier av både Park (2003) och Fonseca (2012)

råder det tolerans mellan elever och vet eleverna att en klasskamrat har fuskat så säger de ingenting till lärare.

Vidare diskuterar Foncesa (2012) hur plagiat kan används som "överlevnadstaktik" i en marknadsekonomisk kontext med betyg som centrala mätbara värden för framgång. Detta, enligt Foncesa (2012) leder till diskrepans mellan anmälningar och lärarnas faktiska upplevelser av elevernas plagiat. Det innebär att där är färre anmälningar faktiska plagiat och att det råder en tolerans hos lärarna. Enligt Fonseca är denna diskrepans "både välbekant och tolererad av lärarna" (Fonseca, 2012, s. 11). Vidare menar Foncesa (2012) att toleransen till och med är uppmuntrande när det gäller elever som definieras som "överlevare", dvs. de som tar hjälp av otillåtna medel för att bli godkända.

Fonseca (2012) diskuterar även kopplingen mellan verksamhetens förväntade mål och krav på andel elever med slutbetyg och lärarnas yrkeskvalitet, arbetssituation, tidsbrist, merarbete och "...de ekonomiska utfallen därav och skolans attraktionskraft på en konkurrensutsatt utbildningsmarknad." (Fonseca, 2012, s. 70). Auer och Krupar (2001) drar en liknande slutsats och beskriver ökad "kundmentalitet" hos studenter orsakat av utbildningens förändrade syfte, det vill säga från fokus på kunskap till fokus på examen som leder till jobb. På så sätt kan plagiat enligt studenter rättfärdigas (Auer & Krupar, 2001).

Enligt Anyanwu (2004) kan anmälda plagiatärenden i vissa fall leda till att lärare får låga resultat i kursutvärderingar samt negativ feedback från eleverna själva. Det kan även röra sig om tiden som upptäckts- och anmälningsprocessen tar för en lärare och det merarbete som en anmälan medför (Auer & Krupar, 2001; Fonseca, 2012; Anyanwu, 2004). En annan faktor kan vara relationen och tilliten mellan lärare och elev. Elever som upplever att läraren inte läser texter grundligt är mer benägna att fuska/plagiera (Park, 2003; Hutton, 2006). Kanske har det med tillit att göra, har elever ingen tillit till att läraren gör sitt arbete är eleven kanske mer benägen att inte göra sitt.

Gällande högskolestudier så menar Auer och Krupars (2001) att lärare är ovilliga att anmäla fusk och att fler lärare upptäcker men färre anmäler av olika anledningar. Det kan handla om okunskap kring policys, att läraren inte vill förstöra framtida studier för studenten och skada studentens eller skolans anseende, men också av rädsla för att den egna undervisningen ifrågasätts.

Lärarnas hantering av plagiat

Anyanwu (2004) diskuterar hur lärare och personal bidrar till plagiat genom icke konsekventa och otydliga instruktioner i kurser och ämnen. I studien nämns också lärarnas vilja/ovilja att handleda studenterna i att undvika plagiering samt att lärare är olika förstående (Anyanwu, 2004). Howard och Davies (2009) diskuterar lärarnas roll i fråga om

plagiat och menar många lärare lägger ner för lite tid på att diskutera plagiat med elever. De poängterar att lärare “never say the word plagiarism again unless students are caught copying, when this term is dragged out once more to accuse and punish the guilty“ (Howard & Davies, 2009, s.64).

Även enligt Williams (2009) diskuteras plagiarism i förhållande till straff och kontroll, snarare än som vägledning och handledning. Carroll och Zetterlings (2009) menar att en god strategi för en lärare bör vara att implementera och tydliggöra plagiat genom hela kursen, snarare än vid ett enstaka tillfälle. Att som lärare inte vara konsekvent med de disciplinära åtgärder och anmälningar visar Hutton (2006) kan vara en avgörande faktor när studenter överväger plagiat/fusk. Att som lärare inte konsekvent anmäla fusk och plagiat kan också medföra att eleverna som överväger att plagiera i större grad. Williams (2009) diskuterar den känslomässiga reaktionen, såsom ilska och besvikelse hos lärare när dessa har upptäckt fusk och menar att dessa känslor får lite utrymme i forskning. De känslor som uppstår påverkar i sin tur förhållningssätt och syn på både den aktuella eleven men även på kommande elever. Williams uttrycker att: “If our trust in a person is betrayed, it not only damages that relationship but also inevitably makes us warier of the next person we encounter.” (Williams, 2009, s. 2). Vidare problematiserar Williams (2009) utgångspunkten och diskursen som verkar vara rådande hos lärare, den att elever är lata, omoraliska och oärliga. Ett exempel på detta är de digitala plagieringskontroller som används av skolor och som enligt Williams (2009) är en indikation på automatiskt misstänkliggörande och misstro i syfte att upptäcka och vidta eventuella åtgärder. Lärare använder verktyg för upptäckande av plagiering i ett disciplinärt syfte, detta upplevs i sin tur av eleverna som övervakning och kontroll. Snarare bör en lärare vårda relationer som skadas av sådana kontroller, samt bygga tillit och hjälpa eleverna med studieteknik eftersom plagiat främst förekommer på grund av okunskap kring källhänvisning, och inte av önskan att vilseleda menar Williams (2009). Ifrågasättandet av lärares arbetsmetoder lyfter även Scanlon (2003) och menar att användandet av digitala plagiatkontroller kan få motsatta effekter än de önskvärda. De kan hindra lärare i det förebyggande arbetet, men lämnar även väldigt lite utrymme för den etiska och intellektuella utvecklingen hos studenter. Det innebär att lärare kan förlita sig på programmen och fokusera mindre på bakomliggande orsaker till plagiat, och som redan nämnt kan orsaken vara okunskap kring källhänvisning. Enligt Rusells (2016) är det dock fler och fler lärare som vill utbilda och förhindra snarare än att beskylla och straffa studenter rörande plagiat, det kräver därmed också förståelse för varför plagiat uppkommer samt strategier för att hjälpa studenterna att undvika plagiat.

Plagiat och tillgång till internet

I denna studie har det presenteras en rad olika anledningar och orsaker till varför elever väljer att plagiera, som okunskap kring källhänvisning men enligt vissa forskare spelar även nätet en stor roll. Nätet har förändrat sättet elever plagierar på, samt har givit nya sätt att göra det på. I detta avsnitt presenteras därför utmaningarna som nätet medfört i förhållande till plagiat. Jones och Sheridan (2015) menar att plagiat alltid förekommit i olika former men att internet gjort det lättare, jämfört med den tidskrävande plagiering från böcker som krävdes innan.

Forskning från 2000-talet kring plagiat och fusk identifierar en ökning av plagiat i samband med införandet av digitala verktyg och tillgången till Internet vid studier och utbildning (Park, 2003; Auer & Krupar, 2001; Fonseca, 2012; Hutton, 2006; Selwyn, 2008). Med sådana villkor i utbildningar ökar även behovet av tydliga policies och åtgärder kring plagiat (Park, 2003).

Enligt Williams (2009) skapas av media en generell bild av att "frestelsen" av plagiat är för stor för att motstå och unga människor porträtteras som oärliga och lata. Williams (2009) beskriver även hur den äldre generationens syn på individens originella idéer och tankar krockar med elevernas när de förväntas skriva om texten med egna ord och presentera självständiga och originella texter. Med det menas att lärarnas och elevernas syn på hur till exempel ett arbete ska skrivas krockar. Lärarna förväntar sig självständighet hos eleven, där elevens analysförmåga tydliggörs samtidigt som eleverna förväntas basera sina idéer och slutsatser till tidigare skrivna verk. På så sätt skapas hos lärare en konflikt mellan strävan efter att utveckla reflektion och läsning å ena sidan och kreativitet och originalitet hos elever å det andra. Problemet är enligt Williams (2009) gränssättningar, lärare vill inte att elever ska använda fel och för mycket av valda källor i sina texter, detta skapar en förväntan att elever vet hur källor ska hanteras och användas.

Banbrook (2002) frågar sig varför napstergenerationen skulle behandla text annorlunda än illegal nedladdning av musik och film. Det kan även handla om förändrade attityder. Straw (2002) som beskriver den nya generationen som uttryckt i "why not"-generationen "who believe that the older generation is 'clueless' and that copying material from the Internet is 'fair game'" (Park, 2003, s. 475).

I projektet Lånta fjädrar genomfördes en rad olika studier, bland annat observerades interaktionen mellan eleverna och nätet samt hur avancerat gymnasieelever arbetar i processen. Dessutom menar författarna att "klippa och klistra"-strategier kan tolkas som en form av "lärande och skrivande som man helt enkelt inte behärskar" (Hult m.fl 2008, s 29). Författarna diskuterar även att man kan betrakta "klipp och klistra"-taktiken som en

motkultur och väver det tätt tillsammans med elevernas tolkning av instruktioner.

Vi ser flera indikationer på att de studerande tvingas att hantera frågor som de inte har något svar på eller där de är tveksamma om hur de ska lösa frågan att skriva en acceptabel text. De uppvisar en medvetenhet om dessa problem och lägger en försvarlig tid på att försöka diskutera sig fram till ett resultat som ska minimera risken att bli anklagade för oegentligheter. (Hult m.fl, 2008. s.40)

Sammanfattning

I den tidigare forskningen presenteras olika anledningar till varför elever väljer att plagiera likväl som att plagiat kan röra sig om okunskap kring källhänvisning. Denna presentation av tidigare forskning visar på hur komplex och problematisk frågan om plagiat är. Det är tydligt att lärare har olika synsätt på elever, som i sin tur påverkar lärarnas uppfattning av plagiat. Det är en stor skillnad mellan att se och uppfatta elever som lata och oärliga och plagiat som resultat av en bristfällig utbildning i hur man refererar och källhänvisar. Beroende på vilket perspektiv man som lärare har, kommer man förmodligen också att agera olika när det kommer till att anmäla. Det bör dock noteras att det mellan dessa två perspektiv finns fler och att det är förmodligen lättast att identifiera ytterligheterna.

Problematiken hjälps inte av att plagiat i sin tur kan både vara medveten och omedveten, naturligtvis bör uppkomsten av dem hanteras olika. Upptäckten av medveten plagiat bör följas av disciplinära åtgärder, medan det omedvetna plagiatet bör kanske vara en indikation på att lärare bör förändra sitt arbetssätt. Därav är det också där problemet tycks ligga, hur skapas dessa uppfattning hos lärare? Hur skapar man ett regelverk på en skola där lärare uppfattar plagiat olika, där de har olika uppfattningar om gränser, om eleven och sin egen yrkesroll. Vidare presenterades nätet som en möjlig anledning till ökningen av plagiat, och detta i sin tur väcker frågor om kunskap i allmänhet och ett helt annat sätt att arbeta i skolans värld. Det blir tydligt att det rör sig om en generationsfråga och att plagiat idag jämförs med hur det var förr. Eleven kan således både uppfattas som offer för dagens skolsystem, omvärlden och till och med för det fria skolvalet eller också som boven som vill vinna fördelar med hjälp av plagiat, och allt däremellan.

METOD

I metoddelen beskrivs den fenomenografiska ansatsen och den valda metoden för insamling av data. Vidare presenteras genomförande, urval samt transkriberings- och analysprocessen. Sist diskuteras etiska överväganden samt trovärdighet och giltighet.

Fenomenografi

Fenomenografi är en metodologisk ansats för den empiriska studien eftersom temat rör lärares uppfattningar av plagiat. Som vetenskaplig metod kan fenomenografi enligt Larsson (2011) och Hartman (2004) vara en intervju eller observation där forskarens roll är att analysera och beskriva intervjupersonernas perspektiv och hur de upplever omvärlden med fokus på innebörd. Därmed handlar det inte om att beskriva hur någonting är. Den utgår ifrån de tolkningsprocesser människan har om och kring sin omgivning, sig själv och sina erfarenheter (Hartman, 2004). Syftet är att beskriva hur någonting uppfattas; uppfattningar av något (Larsson, 2011). Det som kännetecknar fenomenografien är den andra ordningen. Enligt Larsson (2011) handlar den första ordningens perspektiv om fakta, det som kan observeras. Den andra ordningens perspektiv handlar om hur någon upplever något, i denna studiens fall är det lärarnas uppfattning av plagiat. Den första ordningen handlar alltså om det som är möjligt att observera. Det innebär att någonting kan te sig falskt enligt första ordningen, men beroende på hur det uppfattas så är det en sann beskrivning enligt den andra ordningen. Vidare beskriver Larsson (2011) tre olika typer av fenomenografiska studier (1) Fackdidaktiska studier, (2) Allmänpedagogiska studier och (3) Studier av Utbildningseffekter (s.13).

Den här uppsatsen faller under allmänpedagogiska studier, eftersom den syftar till att försöka förstå lärarnas uppfattning av plagiat och vilken betydelse plagiat kan få för utbildning. Det som kännetecknar allmänpedagogiska studier är att fokus ligger på föreställningar och övertygelser snarare än på innehållet. Larsson (2011) beskriver ett exempel kring inläring där innehållet inte är i fokus, det är snarare föreställningar kring lärande och undervisning och föreställningarna kan påverka upplägget av undervisningen.

En annan aspekt i den fenomenografiska ansatsen som lämpar sig för denna studie är beskrivningar av variation av uppfattningar, i det här fallet om plagiat. Enligt Larsson (2011) kan variation i beskrivningar innebära "tillskott i kunskapen om skolans eller vårt samhällsvärld...Det rör sig således om ett intresse av att förstå en del av vårt samhälle bättre" (s.24). Den fenomenografiska ansatsen skapar därmed bra förutsättningar för att belysa olikheter i lärarnas uppfattningar av plagiat och på så sätt även ökad förståelse för olikheterna. En styrka i den fenomenografiska ansatsen är just att analysera vilka olika uppfattningar som finns, snarare än antalet som har uppfattningen. Men även att de som tar

en del av resultatet och dess alternativa resonemang kan ges underlag för reflektion som i sin tur är enligt Larsson (2011) "utgångspunkten för eventuella förändringar av människors sätt att lära" (s. 24). Genom att belysa olikheterna i resonemang ges även utrymme för reflektion och i sin tur förhoppningsvis även förändring. Eftersom denna studies intervjupersoner är mina kollegor så kan även denna studie bidra till konkret förändring på arbetsplatsen.

Metodval

Den lämpliga metoden för uppsatsens syfte och metodansats är den kvalitativa metoden som kännetecknas av beskrivningar av egenskaper hos något. Larsson (2011) skriver att "Kvalitativ metod är alltså systematiserad kunskap om hur man ska gå tillväga när man ska gestalta något" (s.7). Det som söks i kvalitativa undersökningar är att förstå hur människor upplever sin livsvärld (Hartman, 2004). Vidare beskriver Hartman (2004) hur den kvalitativa metodens traditionella sätt att arbeta är genom analytisk induktion, dvs. det finns en linjär process som Hartman (2004) delar i tre faser eller moment, dessa är; planerings-, insamlings- och analysfasen. Planeringsfasen handlar om hur forskaren ska utföra sin undersökning, vilka frågor som ska ställas, hur och till vem. Insamlingsfasen handlar om insamling av data, i denna studie handlar det om semistrukturerade intervju, och därmed sista fasen är analysarbetet.

Semistrukturerade intervjuer

Semistrukturerade intervjuer kännetecknas av teman och frågor som intervjupersonerna ska reflektera kring och som rör studiens frågeställning och syfte. Till skillnad från strukturerade intervjuer så ges det möjlighet att avvika från ursprungsfrågorna beroende på situation, till exempel vid oväntade svar från intervjupersonerna. Det ger också intervjuaren möjlighet att ställa följdfrågor om svaren skulle vara otillräckliga samt möjlighet att upptäcka ny kunskap, samtidigt som de på förhand bestämda teman låter intervjupersonerna reflektera (Justensen & Mik-Meyer, 2010; Kvale & Brinkmann, 2007). Det som skiljer en intervju från ett vanligt samtal är dess struktur och syfte, det är kontrollerat av och definierat av den som genomför intervjun, det vill säga att intervjuaren inte själv diskuterar ämnet och att intervjupersonerna inte frågar efter intervjuarens åsikter (Kvale & Brinkmann, 2007). Därmed ges inte kunskap utan konstrueras tillsammans, av både intervjuaren och intervjupersonen som innebär att kunskapen nödvändigtvis inte kan appliceras på andra situationer utan är kontextbundet. Att det är kontextbundet i denna studie kan till exempel innebära att resultatet inte nödvändigtvis kan appliceras på andra skolor.

Urval

De tillfrågade och intervjuade personerna är 5 legitimerade gymnasielärare som undervisar i gymnasiegemensamma ämne på olika gymnasieprogram. Arbetslivserfarenhet mellan dem varierar från ett år till ungefär 10 år i yrket. Kön på intervjupersonerna presenteras inte i studien, eftersom det inte anses vara relevant för frågeställningarna. Däremot skulle det kunna vara en tillgång om syftet var att även analysera om det möjligtvis finns någon skillnad i intervjupersonernas uppfattningar av plagiat baserat på kön vilket inte ryms i denna studie. Fyra av lärarna är i åldrarna mellan 30 till 35 medan den femte läraren är i 45-års åldern. Informationen om respondenternas åldrar anses snarare vara mer väsentlig eftersom plagiat kopplas samman med lärargenerationer (läs Resultatdiskussionen nedan). Det är ett icke slumpmässigt urval vilket även betyder att de är kollegor till mig. Etiska aspekter samt för- och nackdelar med urvalet diskuteras under avsnittet Trovärdighet och giltighet. För att säkra konfidentialiteten presenteras inte de ämnen undersökningsgruppen undervisar i och inga frågor ställdes om deras specifika ämnen.

Genomförande

Innan intervjuerna genomfördes skapades en intervjuguide med olika teman. Frågor och följdfrågor revideras flertal gånger efter reflektion kring hur de ställda frågor kunde uppfattas. Förhoppningen var att frågor och följdfrågor som ställdes inte skulle kunna upplevas ifrågasättande. Eftersom några frågor handlade om hur intervjupersonerna hanterar plagiat och möten med eleven så var det av vikt att vara neutral och låta intervjupersonerna berätta utan få dem att känna obehag eller att påpeka att de gör fel. Enligt Patton (2002) finns det därmed en poäng med hur frågorna formuleras och ställs samt vilket ordval forskaren väljer i konstruktionen av frågor.

Frågorna som intervjuerna inleddes med var av mer allmän karaktär i förhållande till ämnet plagiat, för att sedan bli mer specifika, t.ex. hur lärarna arbetar med att förebygga plagiat. Detta nämner även Hartman (2004) som tratteknik. Den kan dock även vara omvänd, att intervjuaren börjar med specifika frågor och avslutar med mer allmänna. Styrkan med intervjuguide är att den skapar liknande grundförutsättningar inför och under intervjuerna samtidigt som intervjuaren har frihet att undersöka, belysa och klargöra ämnet (Patton, 2002). Larsson (2011) beskriver att ett sätt att arbeta med datainsamlingen ur ett fenomenografiskt perspektiv är att skapa ”ett antal avgränsande fenomen” (i denna studie kallade kategorier) med ingångsfrågor som ställdes på samma sätt.

De olika temana i intervjuguiden var; Lärarnas erfarenheter, tolkning, arbetssätt, konsekvens, förebyggande arbete, digitalisering och kunskap/kompetensutveckling (Se bilaga 1). Förhoppningen med intervjuguiden var att skapa stringens och naturlig följd i

intervjun. Det började med lärarnas erfarenhet för att kunna identifiera olika uppfattning av plagiat. Nästa tema var tolkning av plagiat, bland annat hur omfattningen av plagiat uppfattas, och vad som anses vara plagiat. Med hjälp av detta avsnitt kunde sedan olika uppfattningar av plagiat identifieras. Det tredje temat var arbetssätt, med fokus på hur intervjupersonerna upptäcker plagiat. Det fjärde temat handlade om det förebyggande arbetet, tema fem handlade om uppfattningen av digitaliseringens påverkan i förhållande till digitalisering. Det sista temat berörde lärarnas egna kunskap och kompetensutveckling rörande plagiat.

Syftet med frågorna var att framkalla vad Kvale och Brinkmann (2007) benämner som "spontana beskrivningar" (s.175) med frågor som "Vad säger eleverna till dig när du pratar med dem efter att ha upptäckt plagiat?". På så sätt undviks spekulation kring varför någonting har skett. Därför ställdes inga "varför"-frågor förutom som någon enstaka följdfråga. Därmed var frågorna av inledande karaktär där intervjupersonernas beskrivningar var i fokus, med följdfrågor där intervjupersonen bads om att ge exempel. I slutet av intervjun ställdes två direkta ja/nej-frågor.

Innan intervjun skickades ett e-postmeddelande till de respondenter som ville medverka med kort information om studiens syfte, de etiska aspekterna vid forskningsstudien samt samtalets ungefärliga omfattning i tid (30 min). Intervjupersonerna behövde inte på någon sätt förbereda sig inför intervjun, men fick information om att studien handlade om plagiat. Anledningen till varför intervjupersonerna inte fick mer information var bedömningen att intervjupersonerna redan är bekanta med ämnet och har på olika sätt erfarenheter av detta i sitt yrkesutövande, om inte också personligt, så väl i den allmänna pedagogiska diskussionen.

Intervjuerna skedde på arbetsplatsen i ett enskilt rum efter arbetstid. Med samtliga intervjupersoners godkännande spelades också intervjuerna in på min egen mobiltelefon. De tillfrågades om de hade några frågor innan intervjun startade för att på så vis säkerställa att de hade förstått intervjuprocessen. De fick även information kring hur den inspelade datan planerades att hanteras. Efter inspelningen överfördes ljudfilerna till datorn och raderades från mobilen., Intervjupersonerna fick också information om att ingen annan part hade tillgång till den insamlade datan. Efter intervjun sammanställdes det centrala innehållet och intervjupersonernas tillfrågades om det hade uppfattats rätt, samt tillfrågades om de hade någonting att tillägga. Avslutningsvis tackades lärarna för sitt deltagande och tid. Insamlingen av data skedde under två veckor och innebär att de två första intervjuerna hann transkriberas under tiden som de andra genomfördes. Detta resulterade i att de två första intervjuerna kompletterades vid ett senare tillfälle med frågor som dök upp under transkriberingen.

Transkriberingsprocessen

Samtliga intervjuer transkriberades ordagrant men hummandet “mmm” togs inte med i utskrifterna. Pauser (längre än 3 sek) skrevs ut med en punkt inom parentes (.), skratt och suck skrevs ut i parentes (), eftersom de i vissa fall tillför svaren en annan dimension. Ett mellanslag mellan svaren och frågorna gjordes för att tydligare markera vad som var vad. Intervjupersonernas svar representerades med en tilldelad bokstav, Lärare A, Lärare B, Lärare C osv. Efter varje fråga eller svar lyssnades svaren genom innan transkriberingen fortsatte och efter att samtliga intervjuer var klara lyssnades ljudfilerna igenom två gånger och jämfördes med den skrivna texten. Citationstecken användes när intervjupersonerna beskrev situationer där de talade med eleverna, dvs. deras samtal med eleven och citationstecken användes även när de berättade om vad eleverna sade till dem.

Analysförfarande

Den fenomenografiska ansatsens låg till grund för analysarbetet, det innebär bland annat att analysen inte vilade på någon given teori eller perspektiv. Under analysprocessen var beskrivningar av uppfattningar det övergripande syftet. På så sätt har det varit en medveten strävan att presentera olika tolkningar av lärarnas uppfattningar av plagiat.

Det första som upptäcktes när analysarbetet påbörjades var att några frågor tolkats olika av intervjupersonerna. Det kan bero på att lärovärlden är komplex och att varje enskild situation inrymmer ett flertal specifika påverkande faktorer. Det kan bero på att intervjupersonerna intog olika förhållningssätt till vissa frågor, till exempel diskuterade några intervjupersoner plagiat i allmänhet medan andra knöt an plagiat till sina erfarenheter. I de fall där svaren uppfattades som mer allmänna efterfrågades exempel från den egna verksamheten och erfarenheten. Enligt Larsson (2011) är konstruktioner av frågor centrala i den fenomenografiska analysmetoden och menar att det är först efter att en fråga har ställts som man som intervjuare förstår hur den har tolkats. Är intervjuaren medveten om detta kan den också omformulera frågan för att säkerställa att man får svar på frågan. Den här studiens analys grundades på den fenomenografiska analysmetoden som utgick från intervjuguides sex teman Lärarnas erfarenheter, tolkning, arbetssätt, konsekvens, förebyggande arbete, digitalisering och kunskap/kompetensutveckling. Utifrån dessa teman skapades olika uppfattningar av plagiat och arbetssätt. Analysprocessen utgick alltså från teman och dessa identifieras olika uppfattningar av plagiat. De olika uppfattningar presenteras i tre olika centrala rubriker i resultatdelen: Lärares uppfattningar av vad som räknas som plagiat, Lärares uppfattningar av hur plagiat påverkar deras syn på elevens kunskapsutveckling samt Lärares strategier för att förhindra plagiat (vilket även kan inbegripa åtgärder vid upptäckt). Vid fler identifierade uppfattningar

Intervjuerna sorterades både efter fråga och efter intervjuperson, det vill säga att en utskrift utgick från en fråga i taget och sedan samtliga intervjupersonernas svar, medan den andra utskriften presenterade varje intervjupersonens svar för sig. Det sistnämnda var för att skapa en helhetsbild av intervjupersonernas erfarenheter individuellt. Utskriften med fråga och samtliga svar var det som användes i analysarbetet, eftersom det var lättare att identifiera likheter och skillnader genom att kunna se samtliga svar tillsammans, dessutom är det väsentligt i fenomenografiska studier där respondenten är underordnad och det är uppfattningarna som är centrala. Larsson (2011) beskriver hur viktig jämförelsen mellan olika svar är i fenomenografiska studier. Genom att jämföra och se likheter och skillnader kan man karaktärisera en uppfattning, och på så sätt får man fram olikheterna.

Trovärdighet och giltighet

Forskarens roll och den professionella distansen var en konstant aspekt att reflektera över och förhålla sig till. En tydlig intervjuguide möjliggjorde skapandet av distansen mellan kollega och forskarrollen. Som forskare och som lärare intas även olika förhållningssätt till samma problem. Forskaren drivs av intresset och i syfte att förstå och identifiera mekanismer, orsaker, anledningar, i denna studie specifikt gällande plagiat. Som lärare intar man rollen av någon som upptäcker, hanterar och upprätthåller skolans policys gällande plagiat.

Intervjuguiden var också den första utmaningen. Att ställa relevanta frågor till det som studien syftar att undersöka. Därmed är jag medveten om att brister i resultatet kan bero på intervjufrågorna, och inte på intervjupersonernas uttalande. Ett sådant exempel är att det i resultatet framgår att lärare är medvetna om att elever använder olika strategier när de skriver uppgifter, såsom att använda sig av en originaltext och byter ut vissa ord mot deras eget val av synonymer. Det som inte framgår är huruvida lärarna har medvetna strategier för att förebygga praktiken med synonymerna. Det betyder inte att det inte finns några sådana, utan kan innebära att frågorna inte gav utrymme till vidare beskrivning av arbetssättet i just frågan kring elevernas överanvändning av synonymer.

Som kollega till intervjupersonerna funderade jag väldigt länge kring hur vår relation kan påverka intervjun, analysen och resultatet. Det finns till exempel alltid en risk att intervjuaren tenderar att få vissa uppfattningar eller fördomar bekräftade. Samtidigt kan kanske intervjupersonerna "försköna" verkligheten av rädsla för hur informationen hanteras och hur detta kan påverka deras arbetssituation när de har samma arbetsgivare som intervjuaren. Därför är viktigt med transparens samt att trovärdighet och giltighet genomsyrar hela processen, från planering, utförande, transkribering, analys och diskussion.

Under hela processen låg en av utmaningarna i tolkningen av uttalanden. Det var svårt att avgöra hur mycket av intervjupersonernas svar i arbetet ska citeras utan att svaren tas ur sin kontext och bli snevrida, och på så vis manipulerad av forskaren själv. Svaren på frågorna var längre än vad som valdes att presenteras i resultatet, (i transkriberingen ca en halv sida per svar) men det mest centrala och det som tolkningen stödjer sig på valdes ut. Under studiens gång som redan nämnt, var reflektionen om hur intervjupersonernas påverkas av att känna (mig) intervjuaren, och hur resultat kan tolkas centralt, men det var snarare en större utmaning för mig som kollega till intervjupersonerna att säkerställa att deras uttalande tolkats korrekt. Kvale och Brinkmann (2007) skriver om etiska frågor att förhålla sig till när man genomför en intervju, bland annat om hur mycket inflytande intervjupersonerna ska ha på tolkningen. För att säkerställa att tolkningen är relevant och korrekt uppfattat har jag under skrivandet vid två tillfällen visat berörda intervjupersonerna avsnitt i resultatet och frågat om jag har tolkat dem korrekt, vilket de instämde. Intervjupersonerna har inte fått tillgång till transkriberingen, ingenting har heller lagts till eller tagits bort, syftet med avstämningen med intervjupersonerna var enbart i ett bekräftande syfte, vilket i sin tur skulle behöva valideras. Samtidigt menar Kvale och Brinkmann (2007) att "rädslan för subjektiva tolkningar" (s.320) och spekulation kan leda till otolkade citat.

De två första intervjuerna kompletterades också i efterhand eftersom vissa svar uteblev på grund av att jag aldrig ställde en följdfråga till relevanta uttalande. Ett exempel på en sådan situation är när en lärare beskrev reglerna som gäller på skolan och drog paralleller till högskola samt menade att man där pratar på ett helt annat sätt om plagiat. Intervjun fortsatte och först efter att ha lyssnat igenom den avslutade intervju kompletterades svaret med följdfrågorna "på vilket sätt menar du att man pratar på ett helt annat sätt på högskola/ universitet gällande plagiat"?

Intervjustudiens resultat går inte att generalisera av anledningar som att intervjupersonerna var få till antal och att de arbetar i samma verksamhet, dessutom syftar till att studien undersöka attityder som omfattar personliga erfarenheter och upplevelser. Skulle samma personer intervjuas igen så kan emellertid räcka med ett fall av plagiat som de upptäckt och hanterat för att utfallet ska bli annorlunda. Däremot går det att i resultatet hitta stöd i tidigare forskning kring återkommande teman såsom kopplingen mellan tillgänglighet av information och plagiat. Även den tidigare forskningen tål att ifrågasättas, studierna som lästes och många som avfärdades uppfattades i vissa fall opinionsbildande och vinklade. Söker man på ett fenomen som plagiat finner man en ofantlig mångfald och extremiteter, allt ifrån att plagiat är en epidemi som hotar hela skolsystem, till att det inte förekommer alls. Det är även kulturellt betingat beroende på var i världen studierna genomförts och hur skol- samt politiska system ser ut i dessa länder. Ett exempel är att slutsatser i resultat

kopplas till rådande politiska ideologier och/eller fri marknadsekonomi i vissa länder, medan det i andra är en ickefråga.

Forskningsetik

Svenska vetenskapsrådet (2002) har tagit fram riktlinjer och codex för olika vetenskapliga discipliner och som beskriver ett etiskt tillvägagångssätt som ska bejakas och följas i en studie. Individskyddskravet innebär att man inte får skada en individ eller utsätta den för kränkningar och detta kravet har tagits i hänsyn. Vidare beskrivs fyra huvudkrav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet uppnåddes genom att intervjupersonerna blev informerade om syftet med studien, att det är frivilligt att medverka och att intervjupersonen när som helst under intervjun kan avbryta sin medverkan. Intervjupersonerna informerades i förhand om de etiska aspekterna men fick även strax innan intervjun en påminnelse om att de deltar frivilligt och kan bryta intervjun. De fick även information om att de får tillgång till studien och att ge sitt samtycke kring hur deras svar tolkats och analyserats, samt sammanfattades deras svar i slutet av intervjun för att säkerställa om det från min sida var rätt uppfattat. Däremot har inte intervjupersonerna tillgång till transkriberingen av intervjuerna. Kvale och Brinkmann (2007) menar att det är skillnad mellan skriftligt och muntligt språk och att skicka ordagranna transkriberingar för intervjupersonerna att godkänna upplevdes som icke givande, för varken studiens syfte eller intervjupersonerna. Konfidentialitetskravet innebär att enskilda personer inte kan identifieras och ingen annan part har tillgång till personuppgifterna. Medan intervjuerna genomfördes var konfidentialitet centralt och därför ställdes inga frågor som skulle kunna identifiera intervjupersonerna, ett exempel på en sådan fråga är ämnet de undervisar i, vid ett tillfälle gav en av lärarna ett exempel och nämnde sitt ämne men i transkriberingen skrevs det ut som "ämne". Det innebär att om läraren t.ex. sa "I sociologi brukar jag.." så transkriberades det istället som "I ämnet jag undervisar i så brukar jag..". Att publicera undervisningsämnen skulle kunna innebära att intervjupersonerna kunde identifieras. Det enda kravet som redan nämnt var att de undervisar i gymnasiegemensamma ämnen, samt att de är legitimerade, betygssättande lärare. Anledningen till detta är att skolan som intervjuerna skedde på är en mindre skola med sammanlagt 13 lärare (mig inkluderat), bortsett från enstaka lärare med små tjänster och samtliga är ensamma om att undervisa i sina ämnen.

RESULTAT

Plagiat är både ett komplext och tolkningsbart fenomen. Lärarnas sätt att arbeta med att hjälpa elever undvika plagiat kan vara avgörande för elevens kunskapsinhämtning, men även lärarnas syn på elever och den egna lärarrollen kan vara faktorer som påverkar hur

lärare hanterar upptäckt av plagiat. I detta avsnitt benämns intervjupersonerna som “lärare” men i resten av studien som “intervjupersoner”.

Lärares uppfattningar av vad som räknas som plagiat

När man talar om attityder är det både den kognitiva och emotionella inställningen till någonting som man talar om, i denna studiens fall till plagiat. Lärarna tycks vara överens om att plagiat är att “klippa och klistra in” hela eller delar av texter men har olika “grader” av acceptans inför hur mycket som är plagiat. Gränsen för vad som är plagiat är någonting som varje lärare bestämmer själv och beroende på lärarens inställning till plagiat varierar även hantering av plagiat när den väl upptäcks. En identifierad uppfattning är att mindre stycken eller relevant plagiat kan förbises medan en annan uppfattning är att eleverna ska komplettera sin uppgift även om det rör sig om ett mindre stycken i texten. Handlar det om en större mängd kan lärare även kräva att eleven ifråga får skriva för hand under ett specifikt tillfälle. De olika uppfattningarna presenteras och illustreras nedan.

Uppfattning A: Plagiat kan tolereras om den är relevant.

S:..Däremot nu om det plagiatet är någorlunda relevant, dvs. de har hittat information som åtminstone stämmer och är anpassat till uppgiften då så kan man ändå ge någon slags cred för det.

Uppfattning B: Vad som räknas som plagiat beror på mängden och bestämmer hur en lärare agerar vid upptäckt av plagiat.

S:Det beror på i vilken utsträckning det är också så klart, alltså är det något litet stycke eller är det hela texten, för om det är hela texten då känns det som att eleven inte gjort vad den ska överhuvudtaget.

S:Om en elev har tex plagierat och det har inte varit allting utan det har varit just en del, låt säga att det är slutet av texten och eleven säger “jag visste inte hur jag skulle få ihop det” då kan jag säga,” ok, komplettera och säg till mig när du är klar.” Men andra där det har varit större delar, då har jag bett dem att komma till studietiden eller uppsamlingen, för då får de skriva för hand då också. Då kan jag sitta där då och kontrollera också, det beror nästan på mängden.

Det som framgår tydligt i dessa två uppfattningar av vad som räknas som plagiat är att lärarna är medvetna om elevernas strategier när de skriver uppgifter, till exempel nämns strategier som att använda synonymer och “byta ut enstaka ord” som någonting som både uppfattning A och B vittnar om. Det framgår dock inte i någon av dem huruvida lärarna har

någon speciell strategi att hjälpa eleverna. Att det inte framgick behöver inte betyda att lärarna inte har strategier, det kan bero på intervju frågornas formulering.

I både uppfattning A och B fokuseras det i stort sätt på mängden av text som är kopierad och därmed bedöms det om det rör sig om plagiat. Det som skiljer dessa två uppfattningarna åt är att uppfattning A kopplar plagiat till relevans för elevens arbete och dessutom anser att eleven ska få "cred" vilket kan tolkas som acceptans för relevant plagiat, medan uppfattning B utgår från att eleven måste göra om/komplettera uppgiften oavsett. I båda uppfattningarna verkar uppfattningen vara att plagiat går att mäta, alltså någonting som är mätbart och kan kontrolleras. En tredje uppfattning som identifierades skiljer sig från uppfattning A och B är:

Uppfattning C: Struktur, ordföljd, språkval och inspiration kan räknas som plagiat.

Här rör det sig inte om mängden, snarare handlar det om innehållet vilket även gör det svårare att avgöra om det rör sig om plagiat eller ej. Plagiat är således svårare att mäta och upptäcka, dessutom blir bedömningen om huruvida det rör sig om plagiat eller ej en tolkningsfråga. Uppfattning C illustreras nedan:

S: Det är inte endast kopiering av text som ses som plagiat, utan det kan även vara "för mycket inspiration, det vill säga att idéer, tankar, struktur och ordningsföljd i texten som liknar för mycket originalkällan räknas som plagiat.

S: Alltså, om en elev ska liksom skriva en bokrecension och de ska recensera och skriva sina åsikter, det är de som ska ligga bakom vad de tycker och tänker och då dom har tagit, ja inspiration som de kallar de eller använt lite mycket av en hemsida, då känner jag att då är det inte de som står bakom innehållet och det är inte de som har producerat språket från början utan har inspirerats lite väl mycket från en hemsida.

Ovanstående citat visar hur gränsen för vad som är och inte är plagiat är en känsla som lärare har, denna känsla ska eleverna förstå och förhålla sig till. Där ligger också problemet, vad som är plagiat är relativt beroende på vilken lärare som bedömer texten och lärarens personliga inställning till plagiat.

Förutom att identifiera lärarnas uppfattning av vad som räknas som plagiat kunde även olika uppfattningar av hur lärarna uppfattar omedveten och medveten plagiat göras. Denna aspekt är viktig för denna studie eftersom lärarnas olika uppfattningar av huruvida det rör sig om medveten eller omedveten plagiat kan påverka lärarnas sätt att agera vid upptäckt av plagiat.

Det råder olika åsikter hos lärarna huruvida de upplever att eleverna medvetet plagierar dock tycker lärarna att de utan svårigheter i samtal med eleverna kan tyda detta. Ursäkterna de menar att de får höra av eleverna är oftast att de bara inspirerades av en text och att de har varit stressade. Här kunde två olika uppfattningar identifieras:

Uppfattning D: Elever är medvetna om att de plagierar och de vet att det är fel.

S:alltså jag är ledsen men, som den eleven som inte visste att man inte kunde skriva av, I don't buy that. alltså det tror jag inte på (skratt). Jag tror de är medvetna. Tyvärr, tråkigt men ja. För det känns som att om de en gång kunde gå över den gränsen, kan det finnas flera tillfällen.

Uppfattning E: Plagiat är en omedveten handling som grundar sig i elevernas förutsättningar.

S:Man får ju ha så här lite Piaget stil, man får se vad de har för förutsättningar för sin kunskapsinhämtning.

Hittills har uppfattningar av som räknas som plagiat identifierats och en följdfråga i intervjuguiden under temat lärarnas erfarenhet var hur lärarna känner efter att ha upptäckt att en elev har plagierat. En uppfattning är känslan som ligger närmast är "besvikelse", det som skiljer sig i svaren och som i denna studie identifieras som två olika uppfattningar är besvikelse av olika anledningar. Dels är det enligt lärarna tidskrävande att upptäcka plagiat, ha samtal med eleven och skapa nya uppgift. Dels handlar det om lärarna har planerat undervisningen, haft genomgångar, övningar, diskussioner för att i slutet på momentet examinera eleverna som, som en lärare uttrycker det "tar bara något annat". Det förekommer även viss känsla av misslyckande och lärare som är självkritiska till den egna undervisningen.

Uppfattning A: Jag som lärare kan ha misslyckats att förmedla kunskapen och det kan vara en anledning till varför elever plagierar.

S:Dels upplever jag kanske lite misslyckande från eget håll, en känsla av misslyckande för att det är uppenbart då att de inte har lyssnat till mig, för om de hade gjort det så hade de inte behövt plagiera direkt.

S:Det är också jobbigt för att det innebär att jag inte har varit tillräckligt tydligt när jag har förklarat för eleverna, "detta krävs av er och detta måste ni kunna visa i min kurs".

S: Jag kanske har varit dålig på att förmedla vad som är plagiat och inte plagiat, jag kanske är dålig att förmedla kunskapen överhuvudtaget och då känner de sig vilsna av den anledningen tar till plagiat.

Uppfattning B: Att ta till sig kunskap är elevernas ansvar.

S: Jag menar, jag är tydlig med vad som krävs, och hur uppgiften ska göras, alltså jag är väldigt tydlig då kan de inte komma och säga sen att de inte förstod hur man skulle göra. Jag köper inte det.

S: Alltså, jag kan inte göra mer än vad jag gör och jag tycker att det redan är för mycket press på lärarna, visst blir jag irriterad att de inte gör som de ska.

Lärares strategier för att förhindra plagiat

Samtliga lärare har tillgång till Urkund men använder inte alltid det till alla uppgifter eftersom de redan under läsningen kan avgöra om det är plagiat eller inte. När de använder Urkund så reagerar de på analysen de får från Urkund. Det finns ingen uttalad gräns i procent i verksamheten men nämner en 10% gräns som en rimlig nivå. Visar det sig mer än så tittar de närmare på analysen. Elevernas språk är det tydligaste sättet att upptäcka plagiat som till exempel inte genomsöks av Urkund eller som inte visar resultat i Urkund och som utgår från en misstanke baserat på elevernas språkbruk. Lärarna menar att de känner sina elever och hur de brukar prestera och reagerar när språket inte överensstämmer med den bild läraren har av elevens prestationer. I strategierna är det svårare att hitta olikheter, snarare är strategin att misstänkliggöra en elevs arbete utifrån språkbruket en strategi som används oavsett ämne. Nedanstående citat är exempel:

S: Jag sitter och läser en text och tänker att den här strukturen eller det här språket är inte riktigt likt den eleven, då börjar jag söka runt, då kollar jag en extra gång...

S: ...och det de ofta misslyckas med i sina plagiat att de använder språk som de själva inte förstår. Ber man dem att förklara vad som står i texten så har de oftast inte en aning, så det är det vanligaste faktiskt

S: ...kanske att de använder ord och så märker jag att det sättet de använder ordet på så vet de inte hundra vad det innebär, och sen också om eleven börjar använda vissa ord som den inte har gjort tidigare utan haft ett väldigt enkelt ordförråd

S: det är väldigt övertydligt om du har en elev som skriver med ett visst språk och sen helt plötsligt skriver med akademisk stil, då kan man ana oråd.

Oftast är det via google som lärare hittar originalkällan genom att kopiera in en mening eller fras eftersom urkund inte alltid visar rätt, speciellt när det rör sig om struktur i en elevtext. Dock lägger inte lärarna några moraliska värderingar i elevernas handlingar och menar snarare att det är tråkigt att det händer, att de inte vill att eleverna ska känna sig "dumma eller misslyckade" och att deras roll är att undervisa och inte som en lärare uttrycker det:

S: jag vill liksom inte spendera min karriär som lärare med att leta efter, hitta ställen att peka finger på eleverna liksom, jag vill inte vara den här tillrättavisade utan jag vill faktiskt bedriva undervisning och lära folk saker och då står det ganska mycket i vägen det här med plagiat.

I fråga kring det förebyggande arbetet är det en strategi som utmärker sig och som verkar vara den rådande, och det är sättet lärarna utformar examinationsuppgifter på. En uppfattning är att lärare kan konstruera uppgifter som kan förhindra eller minimera möjligheten till plagiat. Med det menas är att ju mer kontextbundna uppgifter är till undervisningen ju färre fall av plagiat. Det vill säga att lärarna inte eftersträvar reproduktion av fakta utan snarare tillämpning, av till exempel teorier de har gått igenom. Lärarna skapar därmed uppgifter som blir "svårare" att plagiera svar på, men även här kan de mötas av problem. Eleverna kan plagiera åsikter, idéer och reflektioner, till exempel när det rör sig om en bokrecension och dessa är svårare att upptäcka. Dessutom tycks plagiat i vissa ämnen svåra att undvika, som till exempel när eleverna ska redogöra för vissa teorier, eller historiska händelser. Det som lärare tar som exempel i hur de arbetar förebyggande är genomgång i början av terminen och kurser kring plagiat men pratar även om skrivregler, till exempel hur man refererar och använder citat. Vidare informerar lärarna eleverna om att texterna ska skickas till lärarnas urkundsadress. Urkunds påminnelsen till eleverna fungerar även i ett avskräckande syfte, ett exempel är; "ni vill inte fastna i urkund".

Lärarna och eleverna arbetar i google classroom som enligt lärarna blivit ett verktyg för att hjälpa eleverna i skrivandet och i att undvika plagiat. I google classroom är det läraren som äger dokumentet och har tillgång till den under hela tiden som eleven skriver. Det blir på så ett "levande" dokument där lärarna kan följa processen och det blir lättare att märka om en elev inte har skrivit någonting men lämnar in flera sidor på inlämningsdagen. Dessutom kan lärarna se all förändring i texten, från kopiering av stycken till alla redigeringar som gjorts av eleven.

Förutom utformning av examinationsuppgifter och google classroom finns det ingen specifikt inriktad strategi för att arbeta med att undvika plagiat i undervisningen, snarare är det policyn vid upptäckt som en åtgärdade strategi som är den rådande. I förebyggande syfte kring vad som skulle behövas nämns ett större behov av samtal med eleverna. Det är av vikt att få eleverna att förstå att man måste "omformulera sig", "skriva med egna ord" och diskussionen måste vara levande. Eleverna måste få redskap kring hur de kan omformulera en text och lärarna bör synliggöra för eleverna hur den på så sätt blir "deras egna" text och kunskap. Även tydliga konsekvenser nämns som ett sätt att förebygga plagiat.

Det finns ett tillvägagångssätt som lärarna använder när de upptäcker plagiat med flera steg och som är rådande policyn på skolan. Första steget är ett samtal med eleven där den får information om att den inte blir godkänd eller måste komplettera. Vidare informeras elevens mentor om detta. Händer det att eleven plagierar igen informeras rektorn och har ett samtal med eleven och vårdnadshavare om denna är omyndig. Detta kan vid upprepade gånger leda till avstängning. Det som utmärker sig huruvida lärarna går vidare i processen är graden av plagiat (uppfattning A och B). I processen kan lärarna ha olika arbetssätt, nedan presenteras ett sätt:

S: Man har liksom markerat, man har tagit en highlighter och highlightat så att det verkligen sticker ut från pappret att," här är det ordagrant, här är det ordagrant, här är det ordagrant i följande här så har du bara ändrat det här ordet och bytt det här ordet och du har ändrat ordningen," och jag, alltså det här urkund som vi använder oss av, på ett sätt känner jag att, om det ska finnas någon gräns, att det är först vid det här gränsen man kollar djupare, men så känner jag, nä men det kan vara en låg procent men det kan ändå vara 100% då kanske jag ber eleverna att komplettera på de delarna

Lärare tar inte hänsyn till elevernas förklaringar till varför plagiat har förekommit utan följer policyn oavsett anledning. Däremot är enskilda samtal mellan lärare och eleven viktiga eftersom den ger lärare en möjlighet att förstå elevens syn och deras resonemang. Lärarna har inte på något sätt skaffat sig kunskap kring plagiat för att hjälpa eleverna att undvika densamma. Om de har fått någon utbildning så är det kring hur urkund fungerar. Dock finns det intresse av kompetensutveckling kring förebyggande arbete och få konkreta verktyg att arbeta med. Det som upplevs som problematiskt är hur man ska förmedla till eleverna "skillnaden mellan mitt och någon annans".

Lärares uppfattningar av hur plagiat påverkar deras syn på elevens kunskapsutveckling

Plagiatets omfattning är någonting som samtliga lärare knyter an till digitalisering av skolan och tillgängligheten till information samtidigt som de reflekterar över hur det var “på deras tid” och därmed kan det röra sig om en generationsfråga. De drar paralleller till hur det var när de var unga och att det var mycket svårare att plagiera då. Skulle man skriva av från en bok hände det någonting i överföringen av texten eftersom man skrev för hand, medan eleverna idag inte ens behöver ha läst igenom texten de kopierar. Dessutom är en uppfattning att kan det röra sig om förändrad inställning till plagiat hos eleverna, det vill säga att de har blivit mer nonchalanta eller inte riktigt kan tyda när de går över gränsen, eftersom informationen bara är några knapptryckningar iväg. Första uppfattningen under denna rubrik som kunde identifieras är att: Elever idag plagierar av andra anledningar än förr, dessutom är Internet direkt avgörande för omfattningen av plagiat. Det kan därmed röra sig om en generationsfråga, på lärarens tid kanske man plagierade för att man inte hann lämna in i tid, men att det i alla fall vissa elever idag kan resonera som följande:

S: “gud vad najs, här är ett arbete jag kan lämna in sen kan jag slappa liksom” tror inte det är samma anledning men jag vet inte.

En annan uppfattning är att internet har det förändrat sättet att undervisa på, det upplevs som mindre givande att ha traditionell undervisning med reproduktion av fakta eftersom den finns till hands hela tiden. Dessutom är det svårare att identifiera elever som inte är intresserade och en uppfattning är att eleverna idag kan “låtsas” vara intresserade och producera uppgifter. Plagiat ses dock en naturlig följd av den teknologiska utvecklingen och ökningen är inte konstig eller märkvärdig, snarare en utmaning för lärare att förhålla sig till. Det är främst tillgängligheten som är en utmaning, när eleverna har källorna nära till hands utan att behöva skriva om blir det lättare att plagiera, samtidigt som det blir svårare att formulera sig med egna ord. Ofta sitter eleverna med urklipp i den egna texten och försöker formulera om den.

S: Man har den andra texten så tydligt framför sig och de har gjort det så bra, så varför ska jag skriva någonting annat än vad de har, så jag tror att det har gjort det svårare för eleverna.

Plagiat är nära kopplat med kunskap och enligt lärarna förekommer plagiat där kunskap inte prioriteras och där ligger själva grundproblemet.

S: De har en syn av att man ska producera svar för att få betyg, inte lära sig saker och får man in den här kunskapssynen att kunskap är den viktiga, att kunskap i sig leder till ett bra resultat då kommer man ifrån plagiat

Det finns en uppfattning av plagiat nära sammankopplat med att eleverna producerar för att få ett betyg. Betyget ska leda dem en steg närmare till ett yrke, beröm hemifrån eller andra drivkrafter. Uppfattningen som kan identifieras är att: När eleverna har "produktionsperspektiv" hittar de genvägar dit. Det råder betygshets och det är betyget som är den primära anledningen till varför eleverna går till skolan. I denna uppfattning kan man mellan raderna läsa att plagiat därmed är någonting medvetet och som eleverna tar till för att vinna fördelar. Här ses plagiat som kopiering och mängden av kopierad text spelar roll. Alla handlar i egenintresse och plagierar elever så är det för att målet är betyget snarare än kunskapen. På så sätt tar eleverna till vissa medel som inte är sanktionerade av skolan men som likväl når samma resultat. Utifrån det perspektivet så bör man inte ha en beskyllande mentalitet utan övertyga eleverna att det är i deras eget intresse att lära sig.

S:..då behöver det kanske också inte bara komma från lärare utan, från hela skolan och verksamheten att prägla den typen av kunskaps liksom, syn som säger att "men du ska ju lära dig för att det finns en idé med det också" inte bara när det betygsätts. Så jag tror att det ligger och vad ska man säga, en gömd resonansbotten att betygsheten och synen på alla ämnen som någon slags ekonomi där man bara vill nå ett betyg och då tar man till vilka medel som helst. Jag vet inte om det är svaret på frågan.

För att motverka denna typ av kultur är anses det vara viktigt att kontinuerligt diskutera värdet av kunskap med eleverna och en tydlig kunskapssyn ska prägla hela skolan och ska inte bara komma från lärarna.

Den andra uppfattningen lyfter snarare fram kunskap som ett epistemologiskt problem där kunskap inte kan kontrolleras även om ingen plagierade. Lärarnas uppfattningar av hur plagiat påverkar deras syn på elevernas kunskapsutveckling omfattar vad eleverna som plagierar egentligen lär sig. I fall av plagiat blir det extra problematiskt eftersom läraren inte kan avgöra vad som är bearbetad kunskap och vad som inte är bearbetad kunskap.

Här övervägs det om plagiatet är relevant eller ej, det vill säga om eleven har hittat relevant information för uppgiften som stämmer. En elev kan ändra på allt i en text utan att lära sig någonting lika mycket som en elev som kopierat texten kan ha lärt sig, däremot om informationen inte visar sig vara relevant så blir inte eleven godkänd eftersom det inte finns något belegg på att eleven har överhuvudtaget lärt sig.

S: till exempel så kan ju eleven kanske rent mekaniskt ändra på orden och texten och fortfarande inte ha lärt sig någonting, tekniskt sätt så är det också någon typ av plagiat, det vill säga att eleven kanske lär sig lika lite av att kopiera och klistra in texten och sedan ändra orden utan att bry sig som innehållet, som om de bara hade kopierat in det direkt, problemet här blir det att det blir en sådan här liten black box, jag kan inte sitta och kontrollera exakt vad eleven lär sig och inte lär sig på den nivån för att det är inuti skallen, det kan ingen se (skratt).

Dessutom problematiseras plagiatets natur som bygger på idén om att kunskap är egendom. Det finns en tanke om att viss information “ägs” av vissa människor och att det är en typ av maktfördelning som lärare av den uppfattningen inte tror är bra att överföra på yngre generationer och uttrycker det så här:

S: jag vet inte om det är så bra att föra vidare på yngre generationen och säga ja men så här ser det ut, vissa människor ska paxa vissa idéer och de ska inte vara tillgängliga.

Resultatdiskussion

Med hänvisning till studiens syfte att undersöka lärares uppfattning av plagiat, deras strategier för att upptäcka plagiat samt uppfattningar av hur plagiat påverkar deras syn på elevens kunskapsutveckling presenteras nedan resultatdiskussionen.

Toleransnivå

I resultatet framgår det olika uppfattningar av tolerans, vad lärarna anser vara plagiat och hur lärarna utifrån den toleransen vidtar olika åtgärder. Det kan upplevas som godtyckligt samtidigt som en universell lösning på frågor kring plagiat inte går att applicera. Plagiatet är situationsbundet och alltid i ett kontext. Att det är upp till lärarna att bedöma huruvida och hur mycket som är plagiat överensstämmer med Skolverkets (2016) riktlinjer gällande hantering av plagiat, det vill säga att det är läraren som i varje enskild situation gör en bedömning kring huruvida plagiat uppkommit eller ej. I den insamlade empirin blir det tydligt att mängden plagiat är centralt för lärarnas tolerans. En uppfattning är att man ger “cred” om elevens plagiat har varit relevant för uppgiften, vilket kan tolkas som att eleven förstått uppgiften och lyckats hantera och sortera stor mängd fakta, och därmed blir godkänd. Toleransen sträcker sig dock bara till ett godkänt betyg. Detta kan knytas an till Foncesas (2015) beskrivning av “överlevnadstaktik” som används av elever som av olika anledningar har svårigheter med att nå målen. Det skiljer sig förmodligen åt i vilket ämnet

och i vilken uppgift detta sker. Om uppgiften handlar om att till exempel redogöra för en filosofisk teori och koppla till vetenskapliga begrepp eller om det handlar om en bokrecension där ens egna reflektioner ska utmärkas.

Toleransen kan också knytas an till lärarnas uppfattning av medveten/omedveten plagiat. Anyanwu (2004) menar att lärare bidrar till problemet genom att vara otydliga i vad som förväntas i kurserna, men även att de är olika förstående. Därmed blir inte heller åtgärderna och anmälningarna konsekventa vilket enligt Hutton (2006) är en avgörande faktor när plagiat/fusk övervägs. Lärarnas uppfattning av det medvetna och omedvetna plagiatet verkar i både den tidigare forskningen och i denna studie ha olika uppfattningar. Den ena uppfattningen är att elever oftast är medvetna, gör fel och ska "straffas" med olika disciplinära åtgärder och kan tolkas som att lärarna tror att eleverna "innerst inne" på något sätt är medvetna om att de gör någonting de inte borde. Det råder oenighet mellan uppfattningarna av vad lärarna uppfattar som plagiat och de förklaringar som de menar att eleverna ger dem, det vill säga att eleverna menar att de har inspirerats av en text, medan lärarna tycker att det är för mycket inspiration. Problemet kan vara att eleverna inte riktigt förstår kraven från lärarna, eftersom lärarna inte har någon speciell strategi eller tillvägagångssätt för att konkret hjälpa eleverna undvika plagiat. Den andra uppfattningen är att eleverna inte förstår hur de ska göra, att de behöver handledning och att viss tolerans kan förekomma. Vieyra och Weaver (2016) kopplar plagiat till bland annat okunskap kring referens och källhänvisning. Förstår elever samt kan identifiera skillnaden mellan plagiat och icke plagiat så kommer den också minska. Det finns också en tanke om att plagiat är någonting som man som lärare ska räkna med uppkommer, samt att det inte är märkvärdigt eller konstigt eftersom alla handlar utifrån egenintresse.

Det framgår också att lärarna är medvetna om elevernas strategier, de ser att eleverna byter ut synonymer till enstaka ord, göra stora urklipp och klipper och klistrar, men det är snarare ett konstaterande utan någon, från lärarna, medveten åtgärd i förebyggande syfte. Det finns inget strategiskt och planerligt förebyggande arbete mot plagiat, snarare dyker diskussionen om plagiat upp allmänt i början av en kurs eller när plagiatet väl har upptäckts.

Språket är en varningsklocka

För att upptäcka plagiat används Urkund men det är inte alltid som alla uppgifter genomsöks av urkund, snarare är det på elevernas språk i uppgifterna som lärarna reagerar på. Detta förutsätter att lärarna känner eleverna och deras prestationer väl. Genom att eleverna använder sig av begrepp de inte behärskar och ett "akademiskt språk" väcker det misstankar hos lärarna. Urkund används också i "avskräckande syfte", det vill säga att det är någonting som eleverna inte vill "fastna i". Det har skrivits en del studier om olika

digitala plagiatkontroll och bland annat menar Williams (2009) sänder dessa fel signaler till eleverna och studenterna, det leder till automatisk misstänkliggörande som kan upplevas av elever som kontroll och övningvakning. Ett annat problem är att digitala plagiatkontroll flyttar fokus från det ursprungliga problemet där plagiat bör hanteras som en fråga om studieteknik (Williams, 2009). Risken med att använda digitala plagiatkontroll är att det kan bli mindre fokus på bakomliggande orsaker (Scanlon, 2003). Enligt Hult, m.fl. (2008) påverkas också hur eleverna genomför sina uppgifter eftersom det finns en medveten risk om att de kan bli anklagade för plagiat, på så sätt blir det en ny realitet att förhålla sig till och för eleverna att hitta strategier kring. I studiens resultat tolkas användning av Urkund i åtgärdande syfte när plagiatet upptäckts som ett bevis, eller som påminnelse för eleverna att producera egna texter.

Ett nytt sätt att undervisa

I förebyggande syfte nämns utformning av examinationsuppgifter som central i arbetet för att undvika plagiat. Utformas uppgifterna så att de av elever upplevs som intressanta och relevanta så minskar också plagiat. Detta styrks även av Drogmuller (1997) och av Caroll och Zetterling (2009) som har identifierat irrelevanta och föråldrade uppgift som en av orsakerna till varför studenter plagierar. Genom att lärarna som intervjuats i denna studie utformar uppgifter som gör det "svårare" att plagiera på kan också vara ett resultat att skolan och undervisning genomgått stora reformer och att digitaliseringen krävt ett annat förhållningssätt till både kunskap och inhämtning av densamma. Som några av de intervjuade nämner så har traditionell undervisning där faktakunskaper värderades högt förlorat sin status. Eleverna idag har andra förutsättningar och utmaningar än när de intervjuade lärarna gick i skolan, att plagiat minskar för att examinationsuppgifter anpassas till dagens förutsättningar verkar vara sekundär bieffekt, inte i primärt syfte att motverka plagiat. Däremot innebär det inte att det inte får samma effekt, oberoende om det är det primära eller sekundära syftet med hur lärare utformar uppgifterna. I projektet Lånta fjärdrar diskuteras förändringen av kunskapssyn (åtminstone hos yngre generation) i relation till den tekniska utveckling som präglar utbildningen samt hur kontroller blir ännu en aspekt för elever att ta hänsyn till när de producerar texter. (Nilsson, et al. 2008).

De är bara här för betyg

En nytt sätt att undervisa innebär också en förändrad syn på kunskap som ett resultat av digitaliseringen, hos både elever och lärare. Det går inte att inte nämna denna förändring utan att diskutera vilka utmaningar de intervjuade lärarna upplevt i samband med förändringen. (Det bör dock noteras att det finns andra faktorer, såsom ekonomiska, sociala

och politiska och som påverkat hur och varför utbildning idag ser ut som det gör, men dessa är inte studiens syfte).

Lärarnas uppfattning av hur plagiat påverkas deras syn på elevernas kunskapsutveckling är nära sammankopplat med produktion av resultat snarare än kunskapsinläring. Eleverna tycks inte prioritera kunskap eftersom plagiat i sådana fall inte skulle förekomma. För att dra parallell till Nilsson, et al. (2008) tolkar jag det som att plagiat snarare kan vara ett tecken på att elever faktiskt har arbetat med sina texter, i sådana fall är det ett medvetet och raffinerat sätt och inte är den plagiat som åsyftas i den allmänna diskussioner i kollegiet. Enligt de intervjuade lärarna råder det idag i skolan betygshets där eleverna bara vill få ett betyg och värdesätter inte kunskap i sig. FONSECAS (2012) vetenskapliga artikel "Det är nästan lite ansvar att fuska" identifierar kunskapens marknadsiering som en av anledningarna och menar att;

I en ekonomiserad utbildning där betyg instrumentellt uppfattas som separerade ifrån sitt avsedda innehåll ökar risken för att pedagogisk kommunikation mellan elever och lärare ensidigt orienteras emot kunskapskontroller, bedömning och betyg (s. 72)

Enligt Carroll och Zetterling (2009) innebär plagiat att lärande kringgås oavsett om det rör sig om medveten eller omedveten plagiat och det är en av de tydligaste likheten mellan de intervjuade lärarna i denna studie, det vill säga att lärarna menar att eleverna inte lär sig när de plagierar.

Den stora schismen

En tydlig uppfattning av plagiat är synen på hur det var "förr" och hur det ser ut idag, (med förr menas ca 15 år tillbaka). Det är det är också kopplat till digitalisering eftersom eleverna har 1:1 system och har tillgång till omedelbar information, denna tycks också förändrat elevernas kunskapssyn. Att lärarnas uppfattning av plagiat har förändrats kan vara ett resultat av denna omedelbara tillgången information som internet erbjuder och som kan tolkas mindre ansträngande än om man valde att plagiera innan digitaliseringen. Det kan tolkas som en naturlig effekt av förändrad syn på immaterialrätt, med illegal streaming, nedladdning och delning av immateriell egendom. Straw (2002) benämner den nya generationen som "why not" generationen där material på internet enligt why not generationen är "fair game". Utgångspunkten är att den yngre generationen behandlar information i form av text precis som de behandlar nedladdning av musik och film. Media tycks ha en nyckelroll i spridning av denna "frestelse" menar Williams (2009). Det saknas dock jämförande studier om plagiering innan och efter digitaliseringen av skolan. Dessutom är det är lättare att upptäcka idag tack vare digitaliseringen och verktyg som digitala plagiatkontroll.

Det är onekligen så att tillgång till internet har påverkat sättet att bedriva undervisning på, lärarna har anpassat undervisningen utifrån nya premisser, t ex i utformning av examinationsuppgifter. Dessutom har synen på kunskap förändrats och idag arbetar lärarna mer med tillämpning och reflektion kring ämnen de undervisar i, snarare än att reproducera fakta som ses som en mer traditionell undervisning. Detta medför frågor kring vad kunskap är, hur det ska värderas och vad som bedöms. I detta avseende är plagiat mer än att eleven "kände sig stressad" eller är "lat" och diskussion om kunskap i förhållande till plagiat är den mest utmärkande eftersom studiens resultat visar en oro inför elevernas inställning till kunskap och skolan direkt kopplat till plagiat.

Slutsats

Precis som tidigare forskning visar är plagiat ett brett och komplext område. Det har genomförts studier kring omfattningen av plagiat, psykologiska och sociala orsaker, internets påverkan på plagiat, etiska aspekter och akademisk hederlighet. I denna studie presenteras olika uppfattning av plagiat, att det finns elever som plagierar medvetet, och det finns andra som inte vet hur de förväntas göra. I sådana fall krävs det kanske olika strategier att närma sig och förebygga förekomsten av plagiat. Det medvetna plagiatet för med sig frågor kring disciplinära åtgärder och moral medan den omedvetna med frågor kring utbildning och skolans roll. Dessutom är gränsen mellan medveten och omedveten plagiat diffus, när är det ena eller andra fallet?

En intressant iakttagelse är Skolverkets (2016) definition av fusk, "att en elev med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömning av elevens måluppfyllelse och kunskaper ". Implicit ger inte definitionen utrymme till omedveten plagiering eftersom den utgår ifrån att eleven "försöker vilseleda" och detta kan tolkas vara en medveten handling. Därmed bör det finnas andra strategier gällande det omedvetna plagiatet. Det som upplevs av lärare som plagiat är kanske bara strategier av elever att hantera skolarbetet på? I tidigare forskning så betonas omedveten plagiat, eftersom eleverna eller studenterna inte fått kunskap kring hur man skriver, vad som förväntas av dem och varför, i sådana fall är det en fråga om studieteknik. Om det är okunskap så är det utbildningen som har misslyckats och förmodligen behövs det en tydligare definition som beskriver detta fenomen, på så sätt kan skolan också angripa problemet/ utmaningen på ett helt andra sätt än hittills. Om det rådande sättet fortsätter, så kommer åtgärderna alltid komma i efterhand samt alltid i ett disciplinärt syfte. Det kanske är så att förebyggandet av plagiat och annan fusk bör få större utrymme i pedagogiska samtal och att delar av läraruppdraget definieras om. Att ställa krav på både elever och lärare att följa skolans riktlinjer är

förmodligen ett minimikrav men det är inte fruktbart om man inte förstår konsekvenserna det för med sig. Oavsett om det är omedvetet eller ej.

Metoddiskussion

Val av metod var semistrukturerade intervjuer som utgick från en intervjuguide som innehöll olika kategorier med frågor samt möjliga formuleringar på följdfrågor. Frågorna tangerade varandra och intervjupersonerna berörde svar på vissa frågor innan de blev tillfrågade. Intervjuguiden var speciellt behjälplig i analysen där kategorierna gjorde det lättare att strukturera resultatet.

Under planeringen av intervjuerna var det frågor kring hur mycket information intervjupersonerna ska få i förhand och hur detta kan påverka resultatet. Som redan nämnt fick intervjupersonerna information om att temat för intervjun är plagiat men inte mer. Detta var på gott och ont, vissa av frågorna kom som en överraskning eftersom intervjupersonerna inte reflekterat över frågorna innan. Detta är både en styrka och svaghet, vid reflektion så hade kanske svaren varit mer "genomtänkta", samtidigt som svar utan förberedelse kan tolkas som "mer genuina". För att knyta an till Larsson (2011) och den fenomenografiska ansatsen vars syfte inom de allmändidaktiska studier är att lyfta fram intervjupersonernas, i denna studies fall lärarnas uppfattningar, som är förgivettagna. Kvale och Brinkmann (2014) beskriver olika steg i analysprocessen där det andra steget omfattar självanalys, det vill säga att intervjupersonen i sitt svar kommer på och reflekterat kring nya innebörder kring ämnet. Detta hände flertal gånger med två av intervjupersonerna, ett exempel är frågan "Berätta om hur du uppfattar internets påverkan på elevernas plagiat?" där de samtidigt som de beskrev sina tankar kom till nya insikter eller funderingar.

Under intervjuerna var konfidentialitet kravet centralt, till exempel att intervjupersonerna inte ska kunna identifieras och detta beskrivs i avsnittet forskningsetik. Studiens syfte och frågeställning berör moraliska aspekter men också hur intervjupersonerna utför sina arbetsuppgifter i form av vidtagande av åtgärder vid upptäckt plagiat och anmälningsgraden vid upptäckt. Jag upplevde inte att lärarna kände obehag, kanske för att det är mina kollegor och jag var införstådd med vår policy. Samtidigt kan just intervjuarens relation till intervjupersoner vara anledningen till varför intervjupersonerna känner obehag. Min ambition genom hela arbetet har varit att presentera olika uppfattningar för att på så sätt presentera en bred och komplex bild av fenomenet plagiat. Detta gäller speciellt resultatavsnittet där jag förhoppningsvis lyckades presentera olikheter i både hantering och uppfattning av plagiat. Den fenomenografiska ansatsen var ständigt i åtanke, speciellt i förhållande till den egna rollen som lärare och som någon möter plagiat i arbetet. Det var

av central vikt för mig att vara medveten om mina värderingar, mina åsikter och tankar gällande plagiat och ta det steget tillbaka som krävs i analysen. Uppfattningarna av plagiat skiljde sig åt och det hjälpte i analysarbetet, benägenheten att hålla med eller att betona vissa av deras resonemang skulle enbart skada studiens resultat, förhoppningen och ambitionen var att låta olikheterna föra en dialog i resultatavsnittet i hopp om att kunna utläsa likheter och skillnader.

Hade studien utförts igen så hade jag valt att genomföra intervjuer i fokusgrupper eftersom åsikterna skiljdes åt väsentligt i vissa frågor. Det hade varit intressant att följa en diskussion lärare emellan, men även lärare och elever emellan. Ett annat möjligt urval skulle kunna vara lärare som undervisar i samma ämne, eller jämföra upplevelser av plagiat mellan olika ämnen.

Referenser

Anyanwu, R (2004) Lessons on Plagiarism: Issues for Teachers and Learners International Education Journal, 4, 178-187

Ashworth, P., Bannister, P. & Thorne, P. (1997), Guilty in Whose Eyes? University Students' Perceptions of Cheating and Plagiarism in Academic Work and Assessment. Studies in Higher Education, vol. 22, s. 1-19.

Auer, N. J. & Krupar, E. M. (2001) Mouse click plagiarism: the role of technology in plagiarism and the librarian's role in combating it, Library Trends, 49 (3), s. 415–433. Hämtad ifrån https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/8353/librarytrendsv49i3d_opt.pdf

Björkman, F (2017, 12 april) Lärarstudenterna fuskar mest på Stockholms Universitet. P3 Nyheter. Hämtad 2017-03-16 från <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1646&artikel=6672278>

Burrus, T. R., McGoldrick, K-M., & Schumann, W. P. (2007). Self-Reports of Student Cheating: Does a Definition of Cheating Matter? The Journal of Economic Education, Vinter, sid. 3-16.

Caroll, J & Zetterling, C-M. (2009). Hjälp studenterna att undvika plagiering. KTH, Stockholm. Hämtad från https://www.kth.se/polopoly_fs/1.656371!/Hjelpstudenterna%20att%20undvika%20plagiering.pdf

Cheung, H-Y., Wu, J., Huang., Yansheng., (2016) Why Do Chinese Students Cheat? Initial Findings Based on the Self-Reports of High School Students in China. Australian Educational Researcher, 2, 245-271

Creswell, J. W. (2009). Research design. Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. Thousand Oaks: Sage.

Drogemuller, R. (1997). "Designing Cyber-Assignments." Australian Science Teachers Journal v43, n4, p. 42-44.

Ericson, B (2015, 23 mars) Rekordmånga fuskar på högskolan. SVT nyheter. Hämtad 2017-04-05 från <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jonkoping/rekordmanga-fuskar-pahogskolan?>

Fjellman, T (2016, 17 april) Fusket ökar på universiteten. SVT nyheter. Hämtad 2017-04-05, från <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/varmland/fusket-okar-pa-universiteten>

Fonseca, L. (2012). Det är nästan som lite ansvar att fuska: En kritisk analys av hur normer kring skolfuskpraktik i gymnasieskolan villkoras av en tilltagande marknadsiering av utbildning. *Utbildning & Demokrati* 2012, vol 21, nr 2, 61–80. hämtad från: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:608554/FULLTEXT01.pdf>

Fonseca, L. (2014). Det godkända fusket - normförhandlingar i gymnasieskolans bedömningspraktiker. (Doktorsavhandling, Institutionen för pedagogik, Linnéuniversitetet, Växjö, Linnaeus University Dissertations 189/2014). Hämtad från <http://www.divaportal.org/smash/get/diva2:748741/FULLTEXT01.pdf>

Glendinning, I. (2013). Comparison of policies for academic integrity in higher education across the European union. Impact for policies of plagiarism in higher education across Europe. IPPHEAE project consortium. European commission, Coventry University, UK. Hämtad från <http://plagiarism.cz/ippheae/files/D2-3-00%20EU%20IPPHEAE%20CU%20Survey%20EU-wide%20report.pdf>

Glendinning, I. (2014). Responses to student plagiarism in higher education across Europe. *International Journal for Educational Integrity*, 2014, 1, 4–20. Hämtad från <https://www.ojs.unisa.edu.au/index.php/IJEI/article/view/930>

Hult, Bergqvist, Colnerud, Eklöf, Högberg, Nilsson, Ottosson, Rosander (2008). Resultatdialog 2008, Forskning inom utbildningsvetenskap (Rapport 12:2008) Hämtad från http://www.norrbottnskommuner.se/media/1459/utbildning_arbete_och_medborgarskap_in_r.pdf

Howard, R. M., & Davies, L. J. (2009). Plagiarism in the internet age. *Educational Leadership*, v 66, no. 6, p, 64-67.

Hutton, A. P. (2006). Understanding Student Cheating and What Educators Can Do about It. *College Teaching*, vol. 54, nr. 1, 171-176.

Jones, M. & Sheridan, L. (2015). Back translation: an emerging sophisticated cyber strategy to subvert advances in ‘digital age’ plagiarism detection and prevention. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 40 (5), 712-724.

Justesen, L & Mik-Meyer, N. (2012) Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik. Studentlitteratur AB Larsson, S (2011) Kvalitativ analys - exemplet fenomenografi.

Hämtad från https://scio.his.se/access/content/group/PE733A-20162-01/Föreläsningar/Fenomenografi/Kvalitativ_analys_-_exemplet_fenomenogra.pdf

Ma, H; Lu, Eric Y; Turner, S; Guofang, W. (2007). An Empirical Investigation of Digital Cheating and Plagiarism among Middle School Students. *American Secondary Education* Vol. 35, No. 2, pp. 69-82. Hämtad från <https://web.njit.edu/~zag2/Library3.pdf>

McCabe, D.L. & Trevino, L.K., (1996). What We Know About Cheating in College. *Change*. Vol. 28, nr. 1, sid. 28-33. Hämtat från <http://search.ebscohost.com.ezproxy.bibl.hkr.se/login.aspx?direct=true&db=afh&AN=9603150392&site=ehost-live>

McCabe, D., & Stephens, J. (2006). "Epidemic" as opportunity: Internet plagiarism as a lever for cultural change. *Teachers College Record*

Mälardalens högskola, (2017) Vad räknas egentligen som fusk? Hämtad 2017-02-24, från <http://www.mdh.se/student/stod-studier/studiemiljo/regler-kring-fusk>

Nilsson L- E, (2003). Nu var det 1928. Ett historiskt nedslag bland moraliska diskurser om studenters agerande vid prov. Kristianstad: Högskolan Kristianstad. Hämtad från http://www.distans.hkr.se/illwebb/nu_var_det_1928_2003.pdf

Nilsson, Svensson, Annerd & Orlenius, K.(2007). Rapport om NSHU projekt startade 2007. Plagiat – En pedagogisk utmaning. Hämtad från https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/21371/1/gupea_2077_21371_1.pdf.

Park, C. (2003). In *Other (People's) Words: Plagiarism by University Students – Literature and Lessons*. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. vol, 28, nr 5, sid. 471-488.

Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. (3rd ed.) London: Sage Publications.

Roberts, T. S. (2008). *Student Plagiarism in an Online World: Problems and Solutions*, Hershey, PA: Information Science Reference.

Russell, H. (2016). Stealing or Sharing? Cross-Cultural Issues of Plagiarism in an OpenSource Era. *Teaching Theology & Religion*, v19 ,no. 3, p. 264-275 hämtad från <https://eric.ed.gov/?id=EJ1107329>

Selwyn, N.(2008). 'Not necessarily a bad thing ...': a study of online plagiarism amongst undergraduate students. *Assessment & Evaluation in Higher Education* Vol. 33, Nr. 5, s. 465–479

SFS 2010:800. Skollag. Stockholm; Utbildningsdepartementet. Hämtad från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Skolverket (2017). Digitala verktyg för plagiatkontroll. Hämtad 2017-03-14, från <https://www.skolverket.se/skolutveckling/resurser-for-larande/kollakallan/upphovsratt/digitalaverktyg-1.151375>

Skolverket, (2016). Frånvaro, fusk och rester. Hämtad från <https://www.skolverket.se/bedomning/betyg/franvaro-och-rester>

Skolverket. (2013). It-användning och it-kompetens i skolan. (Rapport 386; 2013), Stockholm, Skolverket. Hämtad från <https://www.iis.se/docs/itiskolan.pdf>

Straw, D. (2002) The plagiarism of generation 'why not?', *Community College Week*, 8 July, 14 (24),pp. 4–7.

Sydvenskan, (2017,6 juli) Minister förvånad över myndighets fuskarbete. Hämtad 2017-12-08 från <https://www.sydsvenskan.se/2017-06-07/minister-forvanad-over-myndighetsfuskarbete>

Trost, K (2007) Psst, have you ever cheated? A study of academic dishonesty in Sweden Department of Behavioural, Social, and Legal Sciences, Örebro University & Stockholm University, Örebro, Sverige. Hämtad från <https://eric.ed.gov/?id=EJ865427>

Universitetskanslersämbetet. (2015). Disciplinärenden 2014 vid universitet och högskolor. (Rapport 2015:6) Hämtad från <http://www.uka.se/download/18.12f25798156a345894e4ca5/1487841875516/rapport-2015-04-28disciplinarenden-2014.pdf>

Uppdrag granskning. (2017). Det nationella provet/Turism till varje pris.[TV-program]. Sverige, Sveriges Television AB

Urkund, (2008-2013) plagiathandboken - Tips och råd för elever och studenter. Hämtad ifrån https://www.hb.se/PageFiles/132916/Urkunds_plagiathandbok.pdf

Vetenskapsrådet.(2002). Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Hämtad från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Vieyra, M. & Weaver K (2016) The Prevalence and Quality of Source Attribution in Middle and High School Science Papers. *Issues in Science and Technology Librarianship*, s. 83

Williamson, C., & McGregor, J. (2011). Generating knowledge and avoiding plagiarism: Smart information use by high school students. *School Library Media Research*, 14, 1 - 12.

Williams, B. T. (2007), Trust, Betrayal, and Authorship: Plagiarism and How We Perceive Students. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, no. 51, p. 350–354.

Bilaga 1 intervjuguide

Läraernas erfarenhet

Vilken är din erfarenhet av att elever har plagierat? Följdfråga: Kan du berätta vad för typ av plagiat du upplevt som lärare och examinator?

Vad säger eleverna till dig när du talar med dem om varför de har plagierat?

Hur skulle du vilja beskriva känslan du får när du upptäcker att en elev har plagierat?

Tolkning

Vad anser du är plagiat i elevernas arbeten som examineras?

Hur uppfattar du omfattningen av plagiat i din undervisning?

Beskriv hur du resonerar för att avgöra om en text eller delar av texter är plagiat?

Arbetsätt

Hur arbetar du för att upptäcka plagiat?

Hur upptäcker du annars plagiat som inte går igenom Urkund? Vilka andra strategier använder du?

Vilka andra verktyg/resurser har du tillgängligt för din undervisning?

(följdfråga: Hur använder du internet för att upptäcka plagiat? vad händer när du gör på detta viset?)

Konsekvens

Hur hanterar du plagiat? Berätta om ett fall du varit med om, från dess upptäckt till avslut. Hur lyder policyn på skolan och vem ansvarar för åtgärderna? (vilka restriktioner görs mot elever som plagierar?). Hur kommuniceras denna policy till eleverna?

Tar du hänsyn till elevernas förklaringar innan du vidtar några åtgärder? om ja, kan du berätta hur du tänker..följdfråga: vad avgör ditt beslut?

Förebyggande

Hur har du arbetat med att förebygga förekomsten av plagiat? (följdfråga, Kan du ge exempel på hur du har jobbat i förebyggande syfte i undervisningen?)

Vad anser du bör göras för att motverka plagiat? Kan du ge mig något exempel?

Digitalisering

Hur undervisar du med stöd av internet så att eleverna kan förstå plagiat som fusk?

Följdfråga: Vilka hjälpmedel/verktyg använder du dig av för att motverka och förebygga förekomst plagiat?

Berätta om hur du uppfattar internets påverkan på elevernas plagiat? följdfråga : hur tänker du kring att det är så?

Kunskap/kompetensutveckling

Vilka kunskaper har du skaffat dig om plagiat för att arbeta för att hjälpa eleverna att undvika plagiat?

I arbetet med plagiat, utifrån egna erfarenheter, vad skulle du beskriva som största hinder i ett förebyggande arbete?

Upplever du att du skulle behöva kompetensutveckling kring hantering av plagiat?

Följdfråga: om ja, kan du ge mig exempel på vad denna skulle kunna innehålla?

Upplever du att du skulle behöva kompetensutveckling kring agerande när du upptäcker fusk? Följdfråga: om ja, kan du ge mig exempel på vad denna skulle kunna innehålla?

Slutsats

21. Utifrån de erfarenheter du har med plagiat, vilka är dina viktigaste slutsatser?

Sammanfattning av samtalet. Är det rätt uppfattat? Är det något du vill tillägga?

Har du någon fråga till mig?